

LAAJA HYVINVOINTIKERTOMUS 2021 - 2025

Sisällysluettelo

Johdanto	3
Hyvinvoinnin tila edellisen valtuustokauden jälkeen	4
Lapset ja nuoret.....	4
Työikäiset	5
Ikäihmiset	5
Ennaltaehkäisevä päihdetyö	6
Hyvinvointisuunnitelma 2021–2025.....	7
Hyvinvoinnin nykytila.....	12
Hyvinvointikertomuksen vähimmäistietosisältö	12
Hyte-kerroin.....	16
Lapset ja nuoret.....	16
7–9-vuotiaat	19
10–13-vuotiaat	22
14–17-vuotiaat	26
Työikäiset	29
Nuoret työikäiset	29
Työikäiset.....	32
Ikäihmiset	35
Yhteenveto hyvinvoinnin tilasta.....	38
Hyvinvoinnin edistämisen suunnitelma 2025–2028	40

Johdanto

Asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen on kunnan yksi keskeisimmistä tehtävistä. Kuntalain mukaan kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla.

Terveystietolain mukaan kunnan on seurattava asukkaittensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin sekä kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin.

Ylivieskan kaupungin hyvinvointikertomus on keskeinen asiakirja, joka kuvaa kaupungin asukkaiden hyvinvoinnin tilaa, kehitystä ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Se tarjoaa tietoa päätöksenteon tueksi ja auttaa tunnistamaan keskeisiä haasteita sekä mahdollisuuksia edistää ylivieskalaisten hyvinvointia.

Hyvinvointikertomuksen tavoitteena on antaa kokonaisvaltainen kuva Ylivieskan väestön hyvinvoinnin tilasta. Hyvinvointikertomus perustuu ajankohtaiseen tilastotietoon sekä kuntalaisten kokemuksiin. Lisäksi hyvinvointikertomuksessa tarkastellaan hyvinvointia edistäviä toimenpiteitä ja niiden vaikuttavuutta.

Ylivieskan hyvinvoinnin edistämistyö perustuu yhteistyöhön eri toimijoiden välillä. Hyvinvointikertomus toimii työkaluna eri hallinnonalojen, järjestöjen ja muiden sidosryhmien yhteistyönkehittämisessä. Hyvinvoinnin edistäminen on pitkäjänteistä työtä, joka vaatii strategista suunnittelua ja konkreettisia toimenpiteitä.

Hyvinvoinnin tila edellisen valtuustokauden jälkeen

Edellisessä laajassa hyvinvointikertomuksessa tarkasteltiin hyvinvoinnin tilaa ikäryhmittäin; lapset ja nuoret, työikäiset sekä ikäihmiset. Jokaisesta ikäryhmästä nostettiin esille sekä myönteisiä ja huolta herättäviä huomioita hyvinvoinnin tilasta.

Lapset ja nuoret

HYVÄÄ / MYÖNTEISTÄ	HUOLTA HERÄTTÄVÄÄ / NEGATIIVISTA
Yksinäisyyden kokeminen vähentynyt kaikilla ikäryhmillä (indikaattori 68)	Lasten ja nuorten kokemus omasta terveydentilasta keskinkertainen tai huono. Määrä kasvanut kaikissa ikäluokissa. (indikaattori 63)
Nuorisotyöttömyyden vähentyminen (indikaattori 74)	Liikunnan vähentyminen arjessa nuorimilla (4. ja 5. luokkalaisten) (indikaattori 57)
Koulukiusaamisen vähentyminen (indikaattori 72)	Ylipainon lisääntyminen (indikaattorit 54 ja 55)
Yleinen tyytyväisyys omaan elämään (indikaattori 70)	Koulutuksen ulkopuolelle jäävien osuus on kasvanut 17 – 24-vuotiaiden joukossa. (indikaattori 75)
Peruskouluikäisten nuuskankäyttö vähentynyt (indikaattori 60)	Kannabiskokeilujen määrä on meillä suurempaa verrokkikuntiin verrattuna (indikaattori 63)
Raittius on lisääntynyt nuorten kaikissa ikäryhmissä (indikaattori 62)	Lastensuojelun asiakasmäärien kasvu

kuva 1. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tila laajassa hyvinvointikertomuksessa 2017–2021.

Ylivieskan kaupungin laajan hyvinvointikertomuksen 2017–2021 mukaan, myönteisimpiä asioita lasten ja nuorten osalta olivat mm; yksinäisyyden kokemisen vähentyminen kaikissa ikäryhmissä, yleinen tyytyväisyys omaan elämään sekä raittiuden lisääntyminen nuorten kaikissa ikäryhmissä. Puolestaan huolta herättäviä teemoja olivat oman terveydentilan keskinkertaiseksi tai huonoksi kokevien määrän kasvaminen kaikissa ikäluokissa, lastensuojelun asiakasmäärien kasvu sekä ylipainoisten osuuden määrän kasvaminen.

Vuoden 2021 kouluterveyskyselyn mukaan huolta herättävä tilastotieto liittyi koululounaan syömiseen, erityisesti yläkouluikäisten osalta. Vastanneista 52,1 % ilmoitti, että ei syö koululounasta päivittäin. Fyysistä toimintakykyä arvioiva MOVE-mittaus osoitti myös huolta herättäviä tuloksia. 5-luokan oppilaista noin 36 % omasi heikon fyysisen toimintakyvyn. 8-luokkalaisten osalta tulos oli vieläkin huolestuttavampi, osallistujista noin 52 % oli testin mukaan heikko fyysinen toimintakyky.

Työikäiset

HYVÄÄ / MYÖNTEISTÄ	HUOLTA HERÄTTÄVÄÄ / NEGATIIVISTA
Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit sekä 15-49-vuotiailla että 50-64 -vuotiailla vähentynyt (indikaattori 90)	Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneiden 25-64-vuotiaiden osuus kasvanut (indikaattori 84)
Työllisten määrä kasvanut tasaisesti (indikaattori 22)	Yksinasuvien määrä jatkanut kasvamistaan (indikaattori 13)
Rakennetyöttömyys on vähentynyt 15-64-vuotiaiden joukossa (indikaattori 80)	

Kuva 2. Työikäisten hyvinvoinnin tila laajassa hyvinvointikertomuksessa 2017–2021.

Ylivieskan kaupungin laajan hyvinvointikertomuksen 2017–2021 mukaan työikäisten myönteistä hyvinvoinnin kehittymistä oli nähtävissä erityisesti perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäyntien vähenemisenä 15–49- vuotiailla sekä 50–64- vuotiailla. Lääkärikäynnit vähenivät noin 8 % kyseisellä aikavälillä 15–49- vuotiaiden osalta ja noin 14 % 50–64-vuotiaiden osalta. Myös työllisyyden edistämisen osalta positiivista oli työllisten määrän yleisenä kasvuna sekä rakennetyöttömyyden vähenemisenä 15–64 -vuotiaiden joukossa. Rakennetyöttömyys väheni noin 1 % 15–64 - vuotiaiden joukossa. Huolta herättävää kehitystä puolestaan oli nähtävissä Mielenterveysperusteisten sairauspäivärahaa saaneiden 25–64-vuotiaiden osuuden kasvuna sekä yksinasuvien määrän kasvun jatkumisena. Mielenterveysperusteisen sairauspäivärahaa saaneiden 25–64-vuotiaiden osuus kasvoi aikavälillä 2017–2021 64 %.

Ikäihmiset

HYVÄÄ / MYÖNTEISTÄ	HUOLTA HERÄTTÄVÄÄ / NEGATIIVISTA
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 täyttäneillä /10 000 vastaavanikäistä vähentyneet merkittävästi ja pienin vertailukuntiin nähden. (Indikaattori 88)	Huoltosuhteen heikkeneminen.
Aktiivinen järjestökenttä	

Kuva 3. Ikäihmisten hyvinvoinnin tila laajassa hyvinvointikertomuksessa 2017–2021.

65 vuotta täyttäneiden kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot lyhenivät sekä lonkkamurtumat vähenivät Ylivieskassa edellisen valtuustokauden aikana. Kehitystä myönteiseen suuntaan oli noin 15 %.

Positiivisena asiana mainitaan Ylivieskan aktiivinen senioriväestö ja senioritoiminnan piirissä olevat järjestöt. Esimerkiksi Yhteisestä Ovesta ry on tuonut kaupunkiin senioreille uuden olohuoneen, joka on aktivoivut alueen vanhuksia. Tämä työ palkittiin vuonna 2018 Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointiteko -palkinnolla Limingassa. Tämän lisäksi useat järjestöt tarjoavat ikäihmisille hyvinvointia edistävää toimintaa viikoittain. Fyysisen hyvinvoinnin lisäksi toiminnat tarjoavat sosiaalista sisältöä arkeen. Pitkällä aikavälillä väestöennusteen mukaisesti ikääntyvien osuus tulee kasvamaan myös Ylivieskassa. Huoltosuhteen heikentyminen on myös Ylivieskassa näkyvissä.

Ennaltaehkäisevä päihdetyö

Hyvinvoinnin ja terveyden työryhmä on nimetty ennaltaehkäisevästä päihdetyöstä vastaavaksi toimielimeksi. Nuorten keskuudessa tehtävällä päihdetyöllä on pitkä perinne ja on saavuttanut erittäin hyvää tulosta alueellisesti verrattuna. Esimerkiksi Ylivieskassa on seurattavat indikaattorit tupakkatuotteiden- että alkoholinkäytön osalta olleet reilussa laskussa koululaisten ja opiskelijoiden keskuudessa. Nuuskan ja kannabiksen käytössä nousu on jatkunut yhä ja varsinkin tyttöjen keskuudessa. Myös kannabiskokeilujen määrässä Ylivieskan käyttömäärät ovat verrokkikuntia korkeammalla tasolla. Kehitys on kuitenkin taittunut edellisen valtuustokauden loppupuolella. Positiivisena asiana on kuitenkin nähtävä nuorten keskuudessa lisääntyvä raittius.

Alueemme eniten käytössä ollut päihde on edellisen valtuustokauden päätteeksi ollut edelleen alkoholi. Sen jälkeen yleisimpiä ovat kannabis, amfetamiini ja buprenorfiini. Kannabiksen käyttö on arkipäiväistynyt viime vuosien aikana, erityisesti nuorempien asiakkaiden keskuudessa. Nuoremmilla asiakkailla on harvoin kyse enää pelkästään alkoholista.

Kouluilla on järjestetty ehkäisevän päihdetyön tunteja. Päihdekasvatustunteja on pidetty 5.–6.-luokkalaisille yhteensä 4 tuntia lukuvuoden aikana sekä yläkouluille 2 tuntia lukuvuoden aikana. Päihdekasvatusta toteutetaan ehkäisevän päihdetyön toimintamallia hyödyntämällä yhteistyössä Ylivieskan peruskoulujen kanssa. Sen tavoitteena on ehkäistä päihteiden käytön aloittamista ja kokeilua sekä päihteitä jo kokeilleiden osalta tukea lopettamista. Hyviin elämänhallintataitoihin ja terveellisiin elämäntapoihin ohjaaminen ovat tärkeä osa toimintamallia.

Ennaltaehkäisevän päihdetyön tavoitteena on vähentää päihteiden käyttöä, suojella lapsia ja nuoria päihteiltä sekä puuttua varhain päihteiden ongelmakäyttöön. Erikseen laaditussa ehkäisevän päihdetyön suunnitelmassa huomioidaan laaja-alaisesti kaikki ikäryhmät ja sen tavoitteena on kaikenikäisten asukkaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Ylivieskan kaupungin työntekijöitä koskevan päihdeohjelman avulla ehkäistään ja hallitaan päihdehaittoja työpaikalla. Päihdepalveluista Ylivieskan kaupungin omaa toimintaa on ehkäisevä päihdetyö lasten ja nuorten parissa. Itse päihdepalvelut järjestetään Pohjois-pohjanmaan hyvinvointialueen (POHDE) toimesta.

Hyvinvointisuunnitelma 2021–2025

Ylivieskan kaupungin hyvinvoinnin edistämisen suunnitelma on hyväksytty loppuvuodesta 2020.

Hyvinvointisuunnitelma pitää sisällään toimenpiteitä, joiden avulla on pyritty parantamaan ylivieskalaisten hyvinvointia. Toimenpiteet ja painopistealueet ovat pohjautuneet laajan hyvinvointikertomuksen 2017–2021 esille tuoneisiin kehityskohteisiin.

Hyvinvoinnin edistämisen suunnitelman laatimisesta on vastannut Ylivieskan kaupungin hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisen työryhmä, mihin kuuluu edustajat kaikista kaupungin toimialoista sekä edustaja Pohteelta. Hyvinvoinnin edistämisen suunnitelma pohjautuu kaupungin strategiaan ja siitä johdettuihin hyvinvointitavoitteisiin. Alla taulukko hyvinvointitavoitteista ja niiden toteutumisesta 2021–2025 aikavälillä.

Tavoite	Toimenpiteet	Mittarit	Toteuma
Huolehdimme siitä, että Ylivieskassa on monipuoliset, laadukkaat ja kehittyvät hyvinvoinnin- ja terveyden-edistämispalvelut	- Pidämme työ- ja toimitilat ajanmukaisina ja terveellisinä. - Teemme yhteistyötä alueen toimijoiden kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. - Otamme hyvinvoinnin mukaan koulupäivään. - Kehitämme koulujen piha-alueita ja lähiliikuntapaikkoja. - Kehitämme liikunnan iloa jo lapsesta saakka.	- Hyvinvointikertomuksen mittarit - Liikkuvan koulun nykytilan arviointi työkalu	- työ- ja toimitiloja kunnostettu epäkohtien tullessa tietoon. - HYTE-verkoston kehittäminen alueellisesti ja paikallisesti - Hanketoiminnot kouluissa - Koulujen pihoilta uusia välineitä / pelikaukaloita - Koululiikunta tapahtumat / Harrastamisen suomen malli - Nuorisopalveluiden siirtyminen uusiin tiloihin parantanut nuorten kohtaamista.
Pidämme Ylivieskan vireänä kaupunkina	- Järjestämme monipuolista toimintaa lapsille, nuorille ja perheille. - Panostamme kaupungin toimitilojen hallintaan niin, että tiloja hyödynnetään entistä tehokkaammin	- TEA-viisari - THL/kouluterveys-kysely - Kuntalaiskysely	- Kouluterveys-kyselyn mukaan lasten harrastuneisuus lisääntynyt - Matalankynnyksen tapahtumien määrät kasvaneet vuosittain - Toimialojen välistä yhteistyötä tilojen käytön suhteen tehostettu. - SunPampas-viikko
Kehitämme ja edistämme ennaltaehkäisevää toimintatapaa	- Siirrämme perhekeskus toimintaa painopisteenä ennaltaehkäisyyn ja matalan kohtaamispaikka-ajatuksen - Panostamme hyvinvointia ja terveyttä edistävien toimintamallien juurruttamiseen. - Teemme yhteistyötä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa ennaltaehkäisevän toiminnan eri tapojen kehittämisessä.	- Hyvinvointikertomuksen mittarit - Liikuntapaikkojen käyttöasteet	- Kulttuurikasvatussuunnitelman toteuttaminen - Hyvinvointitukevien hankkeiden toteutus vuosittain - Liikuntaneuvontapolku kehitetty ja käyttöön otettu

	• Tuemme aktiivisesti monipuolisen liikunnan ja kulttuurin järjestämistä. • Järjestämme kuntalaisten toiveiden ja tarpeiden mukaista koulutusta ja kursseja.		
Otamme käyttöön palvelujen kehittämisessä uusia osallisuuden keinoja	• Kehitämme palveluita yhdessä asukkaiden kanssa jo palveluiden suunnitteluvaiheessa hyödyntämällä osallistavan suunnittelun menetelmiä sekä luomalla lisää puitteita asukkaille osallistumisen mahdollistamiseksi • Toteutamme säännöllisesti asukaskyselyitä ja hyödynnämme tuloksia toiminnan kehittämisessä ja päätöksenteossa • Lisäämme järjestötyön mahdollisuuksia, yhteistyötä sekä tapahtumisen koordinoitua järjestöjen ja kaupungin välillä pitämällä säännöllisiä yhteistyötapaamisia sekä lisäämällä yhteisiä hankkeita.	• Hyvinvointikertomuksen mittarit	• Osallistava budjetointi käytössä • Säännölliset asiakaskyselyt useilla eri toimialoilla • Kyselyiden tuloksia hyödynnetään palveluiden kehittämisessä. • Järjestöyhteistyötä lisätty mm. yhteistyötapahtumien järjestämisessä.
Järjestämme maakunnallisesti laadukkaat koulutuspalvelut	• Panostamme laadukkaisiin varhaiskasvatus-, perusopetus- ja nuorisopalveluihin: ○ Laadukkaat toimitilat ○ Toimiva palveluverkko ○ Perhekeskusmalli ○ Ohjaamo-toiminta ○ Etsivä nuorisotyö • Kehitämme varhaiskasvatuksen kerhotoimintaa päivähoidon rinnalla • Olemme edelläkävijöitä uusissa oppimisen ja opettamisen tavoissa • Otamme käyttöön perusopetusikäisten harrastemallin ○ Järjestämme koulupäivän yhteyteen monipuolista kerhotoimintaa eri yhteistyökumppaneiden kanssa • Kehitämme aktiivisesti lukio-opetusta lukion	• Asiakaskyselyt • Peruskoulusta ja lukiosta sijoittuvat	• Harrastamisen-Suomen malli käytössä vuosittain. • nepsy-toimintamalli kaikkiin alakouluihin. • lukion yhteistyö Rovaniemen koulutuskuntayhtymän ja jedun kanssa. • Akatemia toiminnan laajeneminen Liikuntatilojen käyttöasteet kasvaneet vuosittain. • Koulunuorisotyö saatu vietyä toteutukseen kaikille peruskouluille ja toiselle asteelle. • Etsivä nuorisotyöntekijä tavoitettavissa päivittäin

	vetovoimaisuuden vahvistamiseksi		
Parannamme lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluiden tuloksellisuutta	- Vaikuttavuuden lisäämiseksi kehitämme ja optimoimme yhteistyössä Kallion ja kolmannen sektorin kanssa toimintatapoja palveluiden yhdyspinnoilla - LaNu-työryhmä - Henkilöstö	Oma arvio	Useat edustukset rajapintatyön kehittämisessä Pohteen suuntaan.
YHESSÄ! Ylivieskalaisten hyvinvointi yhteiseksi tavoitteeksi elintapoihin vaikuttamalla ja henkiseen hyvinvointiin tähtäävällä toiminnalla.	- Haastamme ylivieskalaiset huolehtimaan hyvinvoinnistaan - Esim. erilaisia tempauksia liikuntaan, kulttuuriin, elämyksiin - Kaupungin hyte-työ tutuksi	Oma arvio	Useat eri tapahtumat monen toimintayksikön kautta. Tapahtumien määrät kasvaneet joka vuosi.
Ylivieska-Savuton kunta	- Savuton kunta prosessi aloitetaan kaupungilla - Kartoitetaan mahdolliset tukitarpeet henkilöstön savuttomuuden turvaamiseksi	Savuton kunta tavoitteen saavuttaminen	Savuton kunta prosessi aloitettu loppuvuodesta 2024.
Ehkäisevän päihdetyön vahvistaminen	ehkäisevän päihdetyön mallin luominen ja sen käyttöönotto	Oma arvio	Tiivis alueellinen yhteistyö Pohteen kanssa.
Digituki kuntalaisten osallisuuden parantajana	- Pyritään tuottamaan kaupungin informaatio verkossa saavutettavuusdirektiivin mukaisesti sekä tarjoamaan digitukipalveluita kuntalaisille. - Osallistutaan maakunnalliseen digitukiohjelman kehittämiseen.		Digitukea tarjotaan säännöllisesti kirjastolla sekä kaupungin palvelupisteeltä.

Hyvinvointisuunnitelmaa 2021–2025 on päästy toteuttamaan suunnitellusti ja asetetut tavoitteet on toteutuneet. Koulujen hanketoimintaa on pyritty edistämään oppilaiden hyvinvointia tukevaksi ja hyviä käytänteitä on saatu vakiintumaan. Keskeisimpiä hyvinvointia edistäviä hankkeita ovat olleet koulujen kerhohankkeet, Harrastava Ylivieska-hanke sekä MOVE-liikuntaneuvonta hanke. Näiden lisäksi on ollut muun muassa kirjastopalveluiden nuorten lukuharrastusta edistävä hanke. Myös koulujen piha-alueita on pyritty kehittämään enemmän aktivoivaksi.

Nuorisopalvelut ovat päässeet muuttamaan uusiin tiloihin hyvinvointisuunnitelman 2021 - 2025 aikana, mikä on monipuolistanut mahdollisuuksia nuorten kohtaamiselle sekä tarjonnut uusia palveluita nuorten aktivoimiseksi. Myös nuorisopalveluiden hankkeilla on saatu aikaiseksi vaikuttavaa hyvinvoinnin edistämistyötä. Muun muassa Kuivin jaloin aikuisuuteen - KuJa-hankeen avulla on luotu liikkuvan nuorisotyön malli Ylivieskaan.

Aktiivisella hanketyöllä sekä muulla toimintojen kehittämällä on saatu positiivisia vaikutuksia lasten harrastuneisuuden lisäämiselle. 4.-5 luokkalaisista 87 % kertoo harrastavansa jotain vähintään kerran viikossa. 8-luokkalaisista vastaavasti viikoittain jotain harrastavien osuus on 97 %. Kasvua molemmilla luokkatasoilla on tapahtunut n. 5 % hyvinvointisuunnitelman 2021–2025 aikana. Matalankynnyksen tapahtumia on järjestetty vuosittain enemmän koko hyvinvointisuunnitelman 2021–2025 aikana. Vuosi 2024 oli ennätysvuosi ja pelkästään vapaa-ajan yksiköt (kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntapalvelut) järjestivät maksuttomia matalankynnyksen tapahtumia liki 190 kappaletta. Yhtenä näkyvimmistä tapahtumajaksoista on kesäkuussa toteutettava Sun Pampas-viikko, missä tapahtumia järjestää kaupungin yksiköiden lisäksi useat järjestöt ja eri toimijat.

Kulttuuripalvelut ottivat käytön lasten ja nuorten kulttuurikasvatussuunnitelman, jota on päästy toteuttamaan yhteistyössä eri yksiköiden kanssa. Liikuntapalveluiden liikuntaneuvonta polku on kehittynyt vuosittain palvelemaan monipuolisesti eri kuntalaisia. Vuonna 2024 liikuntaneuvontapolku tavoitti noin 100 asiakasta.

Osallistava budjetointi on otettu osaksi kaupungin talousarviota. Osallistava budjetointi järjestetään kolmatta kertaa vuonna 2025. Aikaisempien osallistavien budjetointien kautta on toteutettu Kiviojan ulkokuntosali sekä Hamarin talviuintipaikka.

Ylivieskan kaupunki tarjoaa viikoittain digitukea kuntalaisilleen säännöllisesti. Savuton kunta prosessi on aloitettu loppuvuodesta 2024 ja se saatetaan loppuun vuoden 2025 aikana. Yhteistyötä Pohteen kanssa on rakennettu laajalla rintamalla ja sitä tullaan jatkamaan tiiviisti jatkossakin.

Hyvinvoinnin nykytila

Hyvinvointikertomuksen vähimmäistietosisältö

THL on valmistellut ehdotuksen laajan hyvinvointikertomuksen vähimmäistietosisällöksi. Kunnille ja alueille on koottu erilliset vähimmäistietosisällöt. Ehdotus auttaa kuntia ja alueita valitsemaan ne indikaattorit, joilla voi riittävän tarkasti seurata asukkaiden hyvinvoinnin tilaa. Sopivat indikaattorit auttavat ohjaamaan resursseja ja seuraamaan toiminnan vaikutuksia.

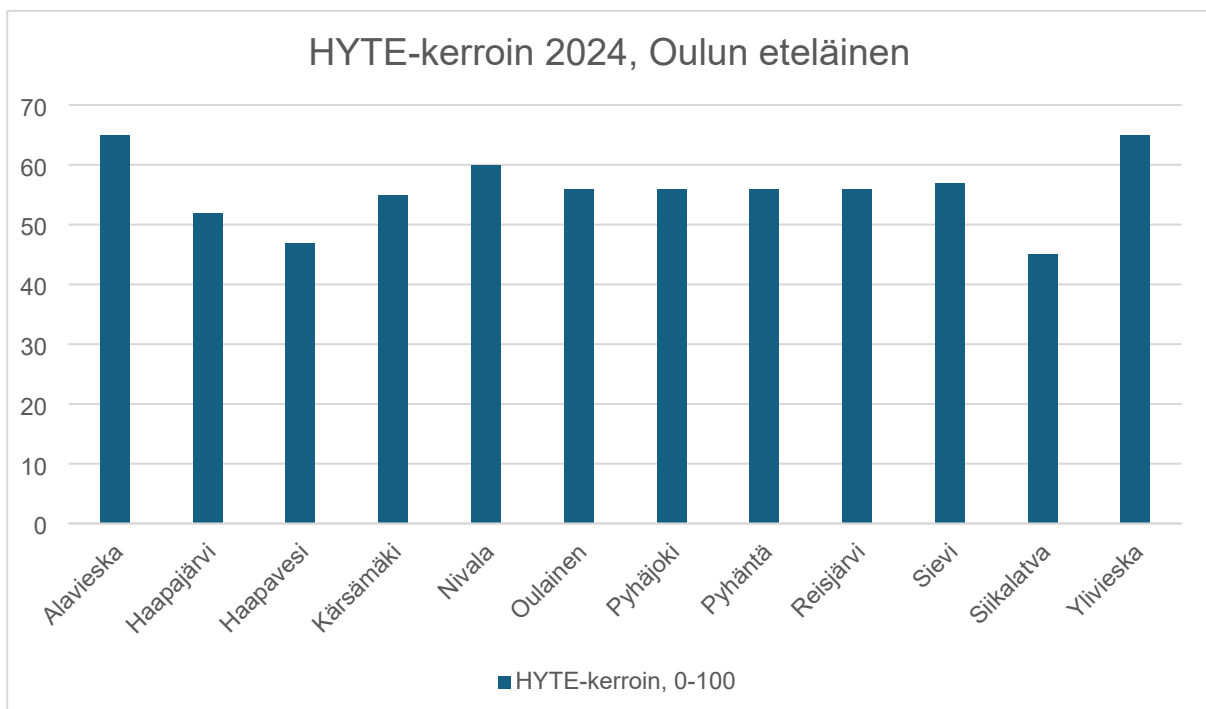
Indikaattori	Viimeisin tilanne (2024,2023)	Vanha tulos (2021, 2020)
Ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista	35,3 %	52,1 %
Ei syö koululounasta päivittäin, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	37,4 %	29,3 %
Erittäin heikko osallisuuden kokemus, % 8. ja 9. luokan oppilaista	12,2 %	13 %
Erittäin heikko osallisuuden kokemus, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	8,8 %	6,1 %
Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista, % 8. ja 9. luokan oppilaista	3,4 %	12,6 %
Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	4,7 %	10,9 %
Hyvinvointikertomus hyväksytty valtuustossa, % tiedot toimittaneista alueen kunnista	100 %	100 %
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä	436,6	466,7
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista	19,4 %	17,6 %
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	22,1 %	20,2 %
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 4. ja 5. luokan oppilaista	10,8 %	11,9 %
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista	29,5 %	26,9 %
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, %	18,7 %	25,7 %

lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista		
Kokenut vahvaa positiivista mielenterveyttä viimeisen kahden viikon aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista	22,8 %	23,0 %
Kokenut vahvaa positiivista mielenterveyttä viimeisen kahden viikon aikana, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	16,5 %	22,2 %
Kokenut vanhempien tai muiden huoltapitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista	17,5 %	18,3 %
Kokenut vanhempien tai muiden huoltapitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista	13,6 %	15,3 %
Kokenut vanhempien tai muiden huoltapitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	3,8 %	10,0 %
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista	9,0 %	7,4 %
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista	5,4 %	6,2 %
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	0 %	0 %
Kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus	91 %	91 %
Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä	100 %	100 %
Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä	100 %	100 %
Kunta on asettanut tavoitteet ja toimenpiteet ikääntyneiden hyvinvointia ja terveyttä edistävien ravitsemustottumusten lisäämiseksi, %	100 %	0 %
Laajaan terveystarkastukseen sisältyy opettajan kirjallinen arvio oppilaan selviytymisestä ja hyvinvoinnista koulussa, % kouluista	100 %	70 %

Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 5. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky	30,3 %	29,2 %
Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky	29,1 %	34,9 %
Liikunnan edistäminen kunnissa - TEA, pistemäärä	62 %	69 %
Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta	6,8	6,3
Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset / 1 000 asukasta	38,8	34,1
Sairastavuusindeksi, ikävakioitu	116,3	115,2
Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalvelussa) olevat 18 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä	19,5 %	15,5 %
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä	1,4 %	1,1 %
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 4. ja 5. luokan oppilaista	85,4 %	83,4 %
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 8. ja 9. luokan oppilaista	66 %	65,5 %
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	65,1 %	69,3 %
Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15 - 64-vuotiaista	3,5 %	3,0 %
Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut potilaat / 10 000 asukasta	107,6	119,4
Väestöryhmien välisten terveyserojen raportointi valtuustolle,	100 %	100 %
Yksinasuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä asuntoväestöstä	43,6 %	43,1 %
Ylipainon (ml. lihavuus) yleisyys (%) 13 - 16-vuotiailla	22,3 %	26,3 %
Ylipainon (ml. lihavuus) yleisyys (%) 2 - 6-vuotiailla	20,2 %	18,4 %
Ylipainon (ml. lihavuus) yleisyys (%) 7 - 12-vuotiailla	21,0 %	20,7 %

Hyte-kerroin

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen. Ylivieskan osalta HYTE-kertoimen tuoma valtionosuuden määrä oli 284 326 €.

Kaavio 1. HYTE-kerroin vuonna 2024 Oulun eteläisellä alueella.

Lapset ja nuoret

Ylivieskan kaupunki osallistui yhdessä Pohjois-pohjanmaan kuntien sekä Pohteen kanssa yhteiseen tiedonkeruuseen, Zekkipro-kyselyn toteuttamiseen 7–17-vuotiaiden osalta. Kysely toteutettiin 1.10 - 31.10.2024 välillä. 1.–3. luokkalaiset vastasivat kyselyyn kotona yhdessä huoltajan kanssa, siitä vanhemmat vastaajat vastasivat kyselyyn oppilaitoksessa opettajan johdolla osana oppituntia. Yhteensä Ylivieskassa nuoria vastasi kyselyyn 1 283 henkilöä.

Kyselyn tavoitteena oli muodostaa ajankohtainen ja kattava kuvaus lasten ja nuorten kokemasta hyvinvoinnista. Zekkipro-kysely kuvaa lasten ja nuorten tyytyväisyyttä hyvinvoinnin kannalta tärkeisiin elämäntilanteisiin, sekä nostaa esiin sekä ongelmat että vahvuudet. Yhteensä Pohjois-pohjanmaan alueella kyselyyn vastasi kaikkiaan 25 352 henkilöä.

Kuva 4. Elämäntilanteet, joihin Zekkipro-kysely keskittyy.

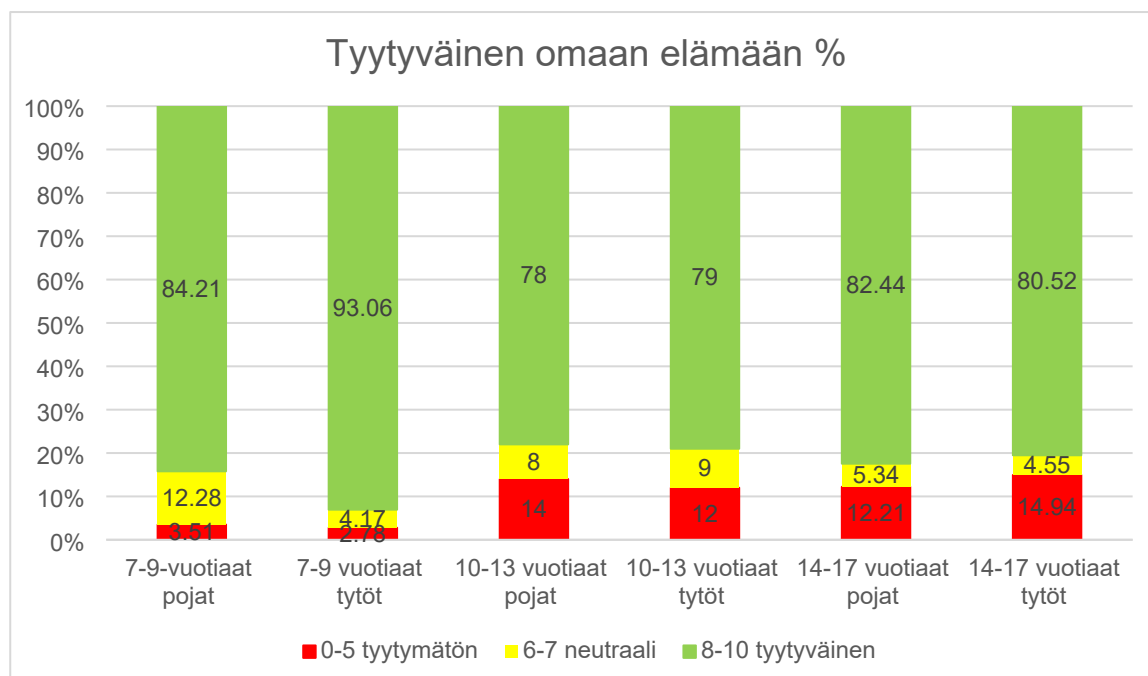
Ylivieskassa 1 283 vastaajasta 1.–3. luokkalaisia oli yhteensä 161 henkilöä. Vastaajista poikia oli 71, tyttöjä 89 ja vastaajista yksi ei halunnut kertoa sukupuoltaan. Vastaajista 4.–7. luokkalaisia oli yhteensä 804 henkilöä. Vastaajista poikia oli 370, tyttöjä 364, muunsukupuolisia 15 ja 55 ei halunnut kertoa sukupuoltaan. 14–17-vuotiaita nuoria vastasi kyselyyn yhteensä 315 henkilöä. Vastaajista poikia oli 131, tyttöjä 154, muunsukupuolisia 13 ja 17 ei halunnut kertoa sukupuoltaan.

Ryhmä	Vastanneita	Tyttöjä %	Poikia %	Muunsukupuolisia %	Ei halua kertoa %
Nuoret / 14–17-vuotiaat	315	48,9 %	41,6 %	4,1 %	5,4 %
4.–7. luokkalaisten / 10–13-vuotiaat	804	45,3 %	46 %	1,9 %	6,8 %
1.–3. luokkalaisten / 7–9-vuotiaat	161	55,9 %	44,5 %	0 %	0,6 %

Ryhmä	Oppilaita	Vastaajia	Vastausprosentti*
Nuoret / 14–17-vuotiaat - 8.-9. luokkalaisten - Lukion 1.-2. vuosi	646 - 469 - 177	315 - 312 - 3	49% - 67% - 1,7%
4.–7. luokkalaisten / 10–13-vuotiaat	998	804	81%
1.–3. luokkalaisten / 7–9-vuotiaat	650	161	25%

Kuva 5. Ylivieskan vastaajat Zekkipro-kyselyyn.

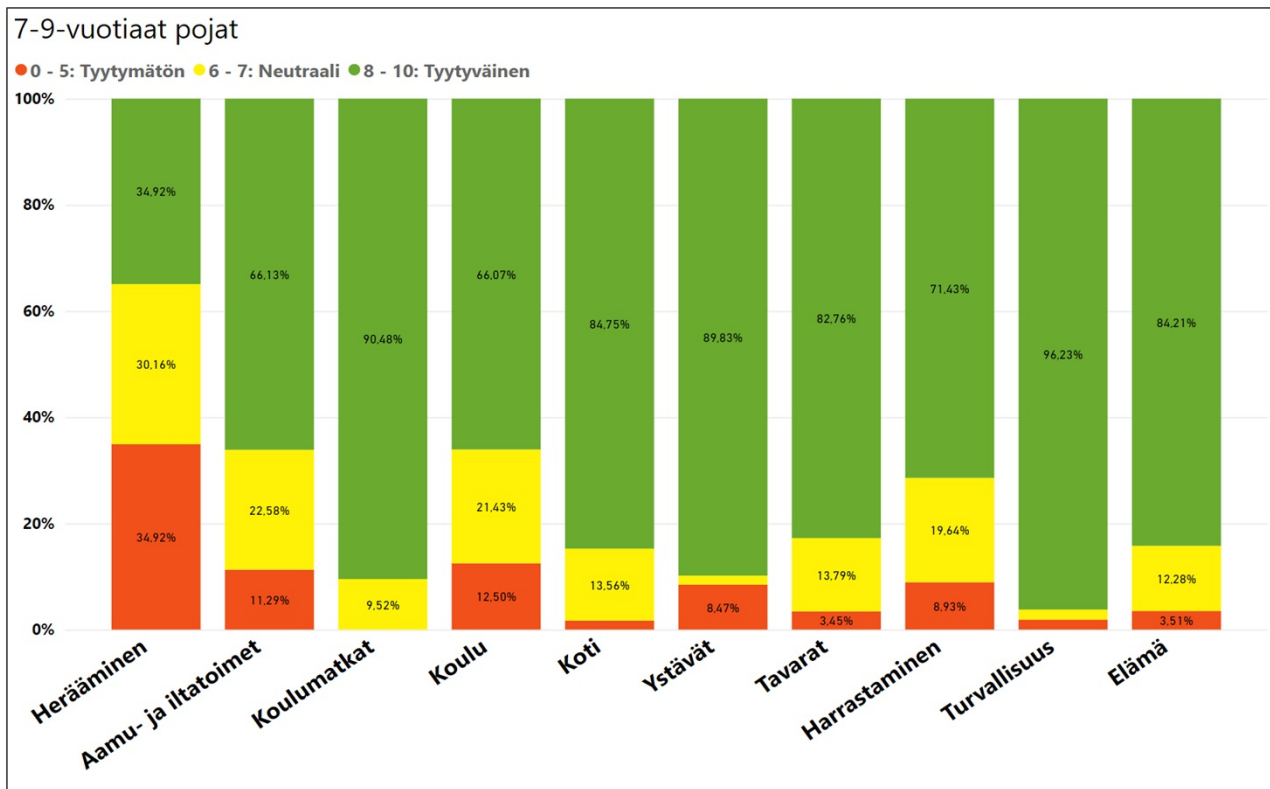
Zekkipro-kyselyn yhtenä keskeisenä tavoitteena oli löytää vastaus, kuinka tyytyväisiä vastaajat ovat omaan elämäänsä. Tyytyväisimpiä omaan elämään kyselyn mukaan ollaan 7–9- vuotiaiden keskuudessa. Erityisesti 7–9-vuotiaat tytöt kokevat tyytyväisyyttä omaan elämään (tyytyväisiä elämään 93,06 %). 7–9-vuotiaista pojista tyytyväisiä omaan elämään oli vastanneista 84,21 %. Kyselyn mukaan kaikkein vähiten tyytyväisiä omaan elämään ovat 10–13-vuotiaat vastaajat. 10–13-vuotiaista pojista tyytyväisiä omaan elämään oli 78 % ja tytöistä 79 %. 14–17-vuotiaista pojista tyytyväisiä omaan elämään oli 82,44 % ja tytöistä 80,52 %. 14–17-vuotiaista tytöistä tyytymättömiä omaan elämään oli 14,94 %, mikä oli vastaajajoukoista suurin.

Kaavio 2. Vastaajien tyytyväisyys omaan elämään.

7–9-vuotiaat

Zekkipro-kyselyyn vastasi Ylivieskalaisista 7–9-vuotiaiden osalta yhteensä 161 henkilöä. Vastaajista poikia oli 71, tyttöjä 89 ja vastaajista yksi ei halunnut kertoa sukupuoltaan.

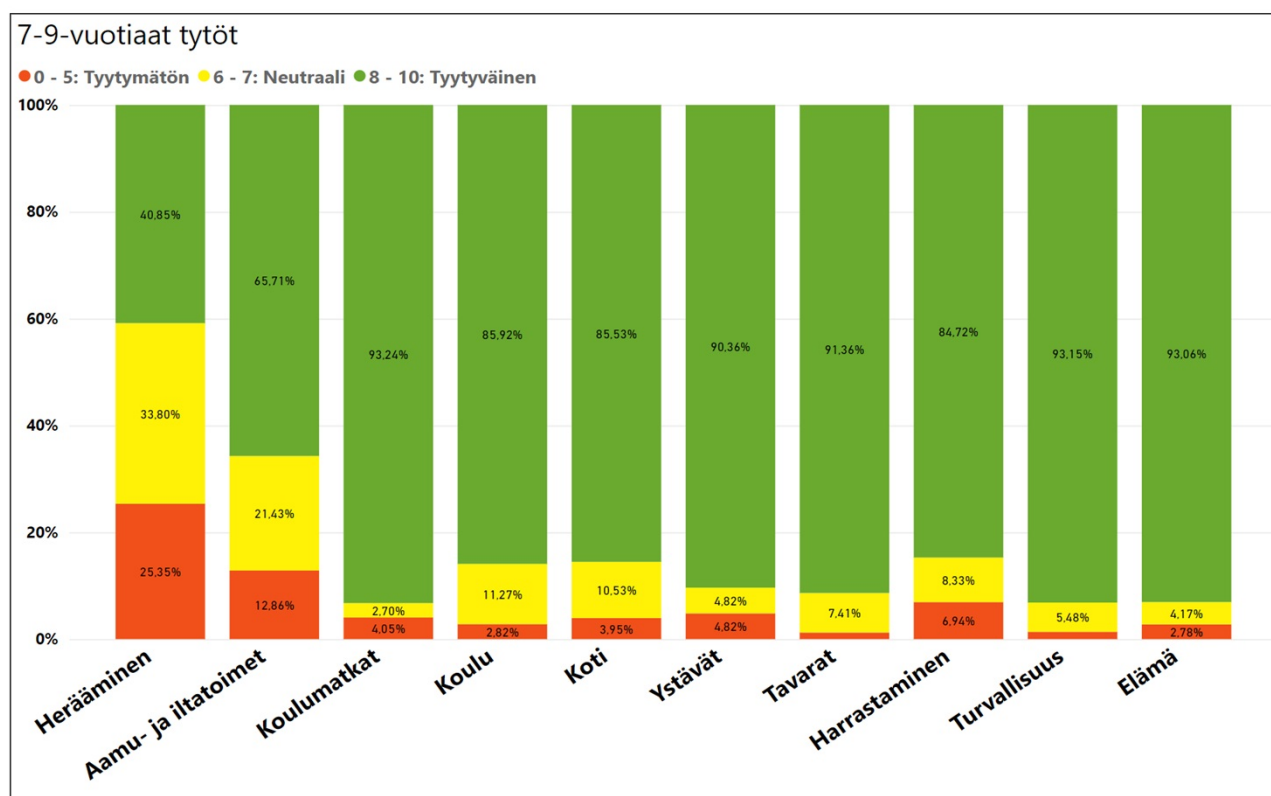
Kaavio 3. 7–9-vuotiaiden poikien tulokset Zekkipro-kyselyyn.

Eniten tyytyväisyyttä 7–9-vuotiaiden keskuudessa koettiin turvallisuuden osalta. Valtaosa vastaajista (96,23 %) kokee olonsa turvallisiksi yleensä. Turvallisuus voi olla objektiivista tai subjektiivista luonteeltaan. Tunne voi olla seurasta fyysisestä uhasta tai oletetuista uhista. Vastaajien joukossa tyytymättömien osuudet olivat pieniä. Sukupuolten välillä ei ollut merkittäviä eroja turvallisuuden kokemisen suhteen. Tyytyväisyyttä koettiin myös merkittävästi koulumatkaan liittyvässä kysymyksessä. 7–9-vuotiaiden poikien osalta 90,48 %

koki, että koulumatkat sujuvat hyvin. Tytöistä vastaavasti koulumatkan koki sujuvaksi 93,24 % vastanneista. Koulumatkan sujuminen kertoo siitä, kuinka turvalliselta matka tuntuu ja miten helppoa kouluun menoa ja sieltä paluu ovat. Tähän liittyy mm. se miten matkat tehdään ja kuinka kauan ne kestävät.

7–9-vuotiaissa tyytyväisyyttä koettiin myös ystävien osalta. 7–9-vuotiaista pojista 89,83 % koki, että heillä on riittävästi hyviä ystäviä. Tytöistä vastaavasti 90,36 % koki hyviä ystäviä olevan riittävästi. Sosiaaliset suhteet luovat hyvinvointia. On tärkeää, että tulemme kohdatuksi, nähdyksi ja kuulluiksi sellaisina kuin olemme. Läheisten ystävien kanssa voi kokea yhteenkuuluvuutta. Ystävyys-suhteiden merkitys hyvinvoinnille korostuu nuoruudessa.

Suurin osa 7–9-vuotiaista vastaajista viihtyy hyvin kotona. Vastanneista pojista 84,75 % kertoo viihtyvänsä hyvin kotona. Puolestaan tytöistä 85,53 % kertoo viihtyvänsä hyvin kotonaan. Koti luo lapselle perusturvallisuutta ja siellä lapsi viettää suurimman osan ajastaan. Kodissa viihtymiseen vaikuttavat vanhemmat ja sisarukset, mutta myös laajemmin kodin ympäristö.

Kaavio 4. 7–9-vuotiaiden tyttöjen tulokset Zekkipro-kyselyyn.

Suurin osa 7–9-vuotiaista vastaajista kokee myös, että heillä on tarpeeksi tarvitsemiaan tavaroita ja vaatteita. Vastanneista pojista 82,76 % kokee tyytyväisyyttä tavaroiden riittävyyteen. Vastaavasti tytöistä 91,36 % kokee tavaroita olevan riittävästi. Lasten taloudellinen tilanne on yhteydessä kodin varallisuuteen ja kytkeytyy paljolti hänen käytettävissä oleviin tavaroihin. Nykyään lapset myös vertailevat tavaroitaan keskenään ja tällä voi olla yhteys sosiaalisiin suhteisiin.

7–9-vuotiaissa vähiten tyytyväisyyttä koettiin heräämisen osalta. Vastanneista pojista ainoastaan 34,92 % koki, että jaksaa yleensä hyvin herätä aamuisin kouluun. Vastaavasti tytöistä 40,85 % koki jaksavansa herätä hyvin kouluun. Kokonaisuudessaan alle 38 % vastaajista jaksaa herätä hyvin kouluun. Tyytymättömien osuus pojissa oli 34,92 % ja tytöissä 25,35 %. Herääminen kuvastaa lapsen elintapoja ja motivaatiota. Vaikeudet herätä voivat selittyä liian vähällä unella ja kiinnostuksella päivän eteen tuomiin asioihin.

Tyytyväisten osuus jää myös pieneksi aamu- ja iltatoimia kuvaavassa kysymyksessä. 7–9-vuotiaista pojista 66,13 % kokee, että aamu- ja iltatoimet sujuvat hyvin (hampaiden pesu, suihku). Puolestaan tytöistä 65,71 %

kokee aamu- ja iltatoimien sujuvan hyvin. Tyytymättömiä aamu- ja iltatoimien sujuvuuteen on pojista 34,92 % sekä tytöistä 12,86 %. Aamu- ja iltatoimien sujuminen kertoo mm. lapsen kyvystä hoitaa asioitaan itsenäisesti.

Harrastusmahdollisuuksien osalta esiintyy hieman eroja sukupuolten välillä. Vastanneista pojista noin 29 % suhtautuu neutraalista tai tyytymättömästi siihen, voiko harrastaa ja tehdä haluamiaan asioita tarpeeksi. Vastaavasti tytöistä neutraalista tai tyytymättömästi asian kokee noin 15 %.

	Herääminen	Aamu- ja iltatoimet	Koulu- matkat	Koulu	Koti	Ystävät	Tavarat	Harrastaminen	Turvallisuus	Elämä
YKA	7,1	8,2	9,4	8,8	9,2	9,4	9,3	8,8	9,5	9,2
Pohde	7,2	8,1	9,3	8,4	9,2	9,2	9,2	8,6	9,3	9,0

Kaavio 5. Keskiarvotulokset Ylivieskan ja Pohteen kuntien osalta.

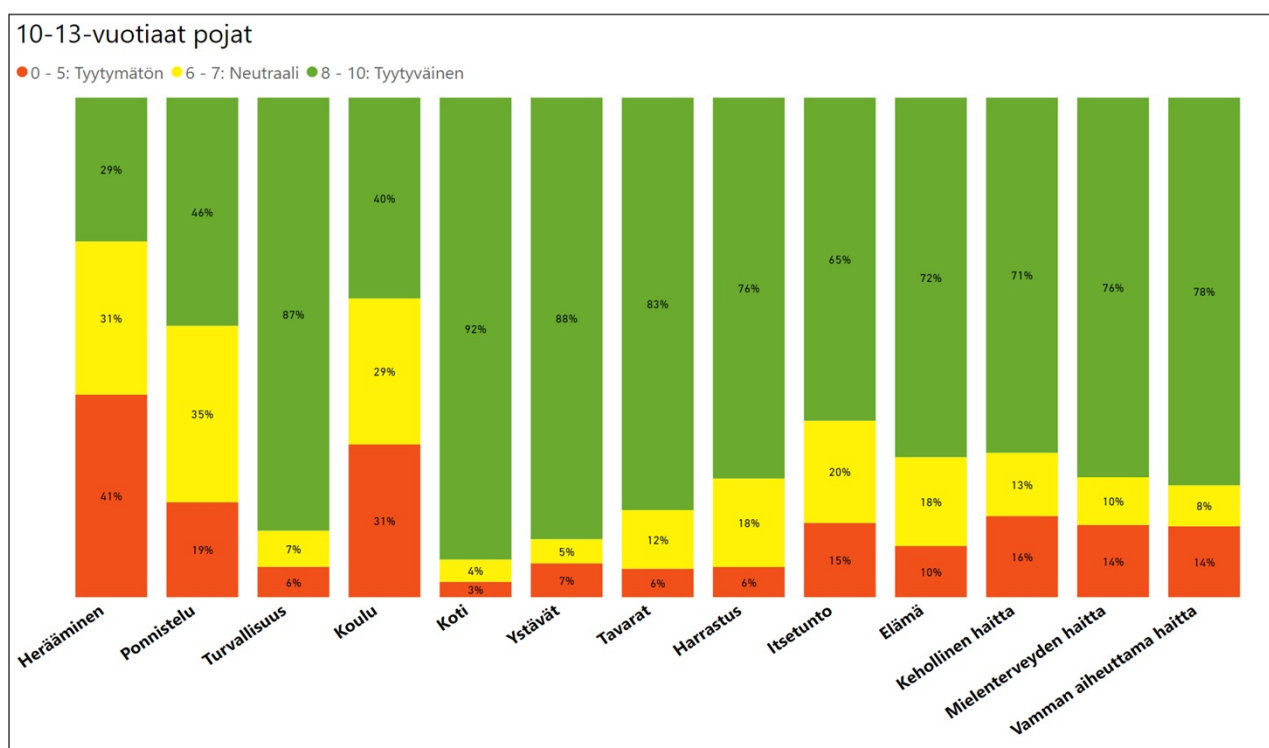
yhteenveto huomioista 7–9-vuotiaiden keskuudessa

- Valtaosa vastaajista ovat tyytyväisiä turvallisuuden tunteeseen. Tyytymättömien osuudet pieniä
- Valtaosa vastaajista kokee koulumatkojen sujuvan hyvin
- Valtaosa vastaajista tyytyväisiä ystävien riittävyyteen. Tytöt aavistuksen verran tyytyväisempiä.
- Sukupuolten väliset erot kodissa viihtyvyyteen ovat pienet. Valtaosa vastaajista viihtyy kotona hyvin
- Valtaosa vastaajista tyytyväisiä tavaroiden riittävyyteen. Tytöt jonkin verran tyytyväisempiä.
- Alle 38 % vastaajista jaksaa herätä kouluun hyvin
- Aamu- ja iltatoimien sujuvuuteen ei ole tyytyväisiä noin 44 % vastaajista. Aamu- ja iltatoimet sujuvat tytöiltä hieman poikia paremmin
- Pojista liki puolet enemmän kokee tyytymättömyyttä siihen, voiko harrastaa ja tehdä haluamiaan asioita tarpeeksi.

10–13-vuotiaat

Zekkipro-kyselyyn vastasi Ylivieskalaisista 10–13-vuotiaiden osalta yhteensä 804 henkilöä. Vastaajista poikia oli 370, tyttöjä 364, muunsukupuolisia 15 ja 55 ei halunnut kertoa sukupuoltaan. Yleinen tyytyväisyys hyvinvoinnin eri osa-alueisiin laskee 10–13-vuotiaiden keskuudessa verrattuna 7–9-vuotiaiden tuloksiin.

Heräämiseen liittyen tyytyväisten osuus on vähäisempi kuin nuoremmilla vastaajilla. 10–13-vuotiaista pojista 29 % vastaa olevansa tyytyväinen siihen, kuin hyvin jaksaa herätä aamuisin kouluun. 31 % pojista vastaa heräämiseen neutraalista ja 41 % kertoo olevansa tyytymätön. Tytöistä puolestaan 25 % kertoo olevansa tyytyväinen siihen, kuin jaksaa herätä aamuisin kouluun. Neutraalin vastauksen tytöistä antaa 28 % ja tyytymättömiä vastaajista on 47 %. Vastaajista, jotka eivät halunneet kertoa sukupuoltaan, tyytyväisiä omaan jaksamiseen herätä oli 33 %, neutraaleja asian suhteen oli 18 % ja tyytymättömiä 49 %.

Kaavio 6. 10–13-vuotiaiden poikien tulokset Zekkipro-kyselyyn

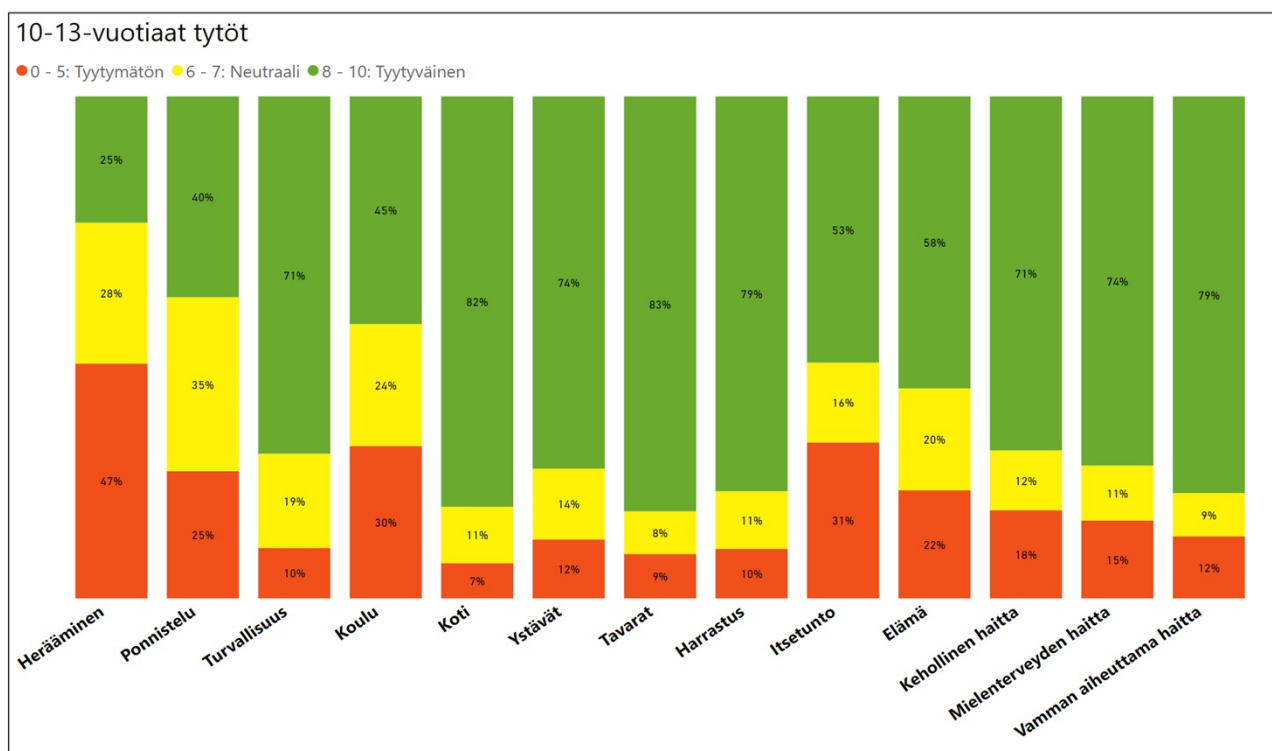
Ponnistelun, eli resilienssin osalta ei ole havaittavissa sukupuolten välisiä eroja. 10–13-vuotiaista vastaajista 46 % oli tyytyväisiä siihen, kuin hyvin jaksaa ponnistella erilaisten vaikeuksien voittamiseksi. Vastanneista pojista 35 % koki neutraalisti asian ja 19 % oli tyytymätön omaan jaksamiseen ponnistella erilaisten vaikeuksien voittamiseksi. Puolestaan vastanneista tytöistä 40 % koki olevansa tyytyväinen omaan jaksamiseen ponnistella erilaisten vaikeuksien voittamiseksi. Tytöistä 35 % vastasi neutraalisti ja 25 % oli tyytymätön omaan jaksamiseen ponnistella erilaisten vaikeuksien voittamiseksi. Vastaajista, jotka eivät halunneet kertoa sukupuoltaan, tyytyväisiä omaan resilienssiin oli 45 %, neutraaleja vastauksia 25 % ja tyytymättömiä 30 %. Resilienssi on psyykkistä selviytymiskykyä ja joustavuutta. Se on olennainen osa mielenterveyttä. Resilientti ihminen tai yhteisö pärjää arjen haasteista, stressistä tai muutoksista huolimatta.

10–13-vuotiaista tyytyväisiä kodin ulkopuoliseen turvallisuuteen on 87 %. Tyytymättömiä kodin ulkopuoliseen turvallisuuteen puolestaan on 6 % vastaajista. Puolestaan 10–13-vuotiaista tytöistä tyytyväisiä kodin ulkopuoliseen turvallisuuteen on 71 % vastaajista. Tyytymättömiä turvallisuuteen on 10 %. Turvallisuuden kokeminen voi olla objektiivista tai subjektiivista luonteeltaan. Tunne voi olla seurausta fyysisestä uhasta tai oletetuista uhista. Vastaajista, jotka eivät halunneet kertoa sukupuoltaan, tyytyväisiä

kodin ulkopuoliseen turvallisuuteen oli 76 % vastaajista, neutraalin vastauksen antoi 18 % ja tyytymätön kodinulkopuoliseen turvallisuuteen oli 6 %.

Pojista 40 % kertoi olevansa tyytyväinen siihen, kuinka viihtyy koulussa. Neutraaleja tai tyytymättömiä omaan viihtyvyyteen koulussa on 60 % vastaajista. Puolestaan tytöillä kouluviihtyisyys on hieman parempaa, sillä 45 % kertoi olevansa tyytyväinen omaan viihtyvyyteen koulussa. Neutraaleja tai tyytymättömiä omaan viihtyvyyteen koulussa oli 55 % vastaajista. Vastaajista, jotka eivät halunneet kertoa sukupuoltaan, tyytyväisiä kouluviihtyvyyteen oli 38 %. Neutraaleja tai tyytymättömiä omaan viihtyvyyteen koulussa oli 62 % vastaajista.

Eniten tyytyväisyyttä 10–13-vuotiaiden vastauksissa löytyi kotiteemasta. 10–13-vuotiaista pojista 92 % oli tyytyväisiä siihen, kuinka hyvin viihtyy kotona. Tyytymättömiä kotona viihtymiseen oli vastanneista pojista 3 %. Puolestaan tytöistä 82 % oli tyytyväisiä siihen, kuinka viihtyy kotonaan. Tyytymättömiä oli puolestaan 7 %. 10–13-vuotiaissa vastaajissa tyytyväisyyttä nähtiin myös ystävyysuhteiden osalta. Vastanneista pojista 88 % koki tyytyväisyyttä siihen, että hänellä on riittävästi hyviä kavereita. Puolestaan tytöistä tyytyväisiä riittävään kaverimäärään koki 74 %. Vastaajista, jotka eivät halunneet kertoa sukupuoltaan, tyytyväisiä kaverimäärään oli vastaajista 85 %.

Kaavio 7. 10–13-vuotiaiden tyttöjen tulokset Zekkipro-kyselyyn

10–13-vuotiaista vastaajista pojat ovat selvästi tyytyväisempiä itsetuntoonsa kuin tytöt. Pojista 65 % on tyytyväisiä itseensä. Vastanneista pojista tyytymättömiä itseensä on 15 %. Puolestaan tytöistä tyytyväisiä itseensä on 53 % ja tyytymättömiä 31 %. Hyvinvointia lisää, kun kokee itsensä hyväksi ja arvokkaaksi sellaisenaan kuin on. Hyvä itsetunto auttaa selviämään myös vaikeuksien keskellä. Vastaajista, jotka eivät halunneet kertoa sukupuoltaan, tyytyväisiä itseensä oli 61 % ja tyytymättömiä 22 %. Myös tyytyväisyydessä omaan elämään oli nähtävillä sukupuolten välisiä eroja. Pojista 72 % koki tyytyväisyyttä siihen, miten asiat ovat tällä hetkellä elämässä. Tytöistä tyytyväisiä oli 58 %. Pojista tyytymättömiä elämäntilanteeseen oli 10 % kun tytöistä tyytymättömiä oli 22 %. Vastaajista, jotka eivät halunneet kertoa sukupuoltaan, tyytyväisiä elämäänsä oli 74 % ja tyytymättömiä 12 %.

	Herää- minen	Ponnis- telu	Turval- lisuus	Koulu	Koti	Ystävät	Tavarat	Harras- taminen	Itse- tunto	Elämä	mielenterveys
YKA	6,1	7,2	8,8	7,0	9,1	8,9	8,9	8,7	7,7	8,1	8,4
Pohde	6,1	7,1	8,7	6,9	9,2	8,8	8,9	8,6	7,7	8,0	8,2

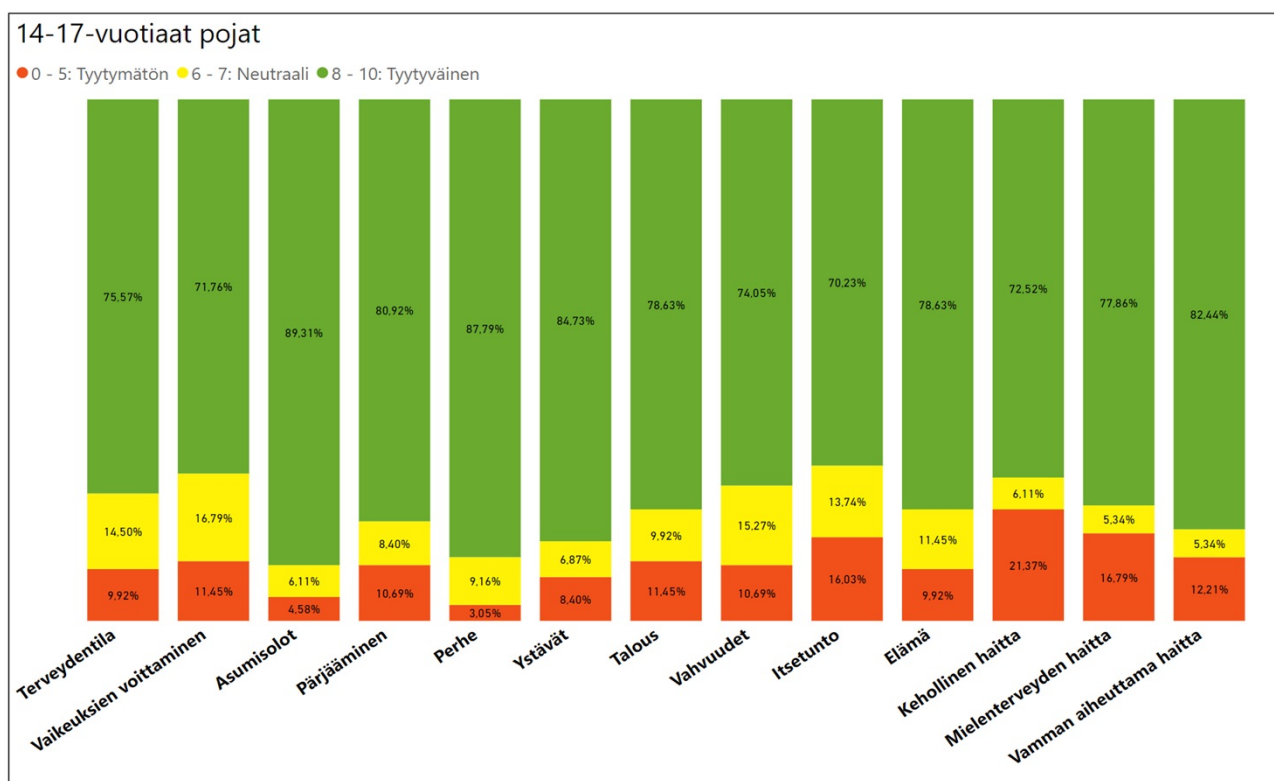
Kaavio 8. Keskiarvotulokset Ylivieskan ja Pohteen kuntien osalta.

yhteenveto huomioista 10–13-vuotiaiden keskuudessa

- Valtaosa vastaajista on tyytyväinen kodin ulkopuoliseen turvallisuuteen
- Suurin osa vastaajista viihtyy hyvin kotona
- Suurin osa vastaajista kokee, että heillä on riittävästi hyviä kavereita
- Valtaosa vastaajista oli tyytyväisiä elämäänsä. Erityisesti pojat kokivat enemmän tyytyväisyyttä.
- Valta osa vastaajista on tyytymättömiä tai suhtautuu neutraalisti omaan jaksamiseen herätä aamuisin kouluun. Tyytyväisten osuus on pienempi kuin 7–9-vuotiaiden vastaajien joukossa.
- Alle puolet kokee jaksavansa ponnistella hyvin vaikeuksia vastaan.
- Alle puolet vastaajista kertoo viihtyvänsä hyvin koulussa
- Alle 60 % vastaajista on tyytyväisiä itseensä. Tytöistä tyytymättömiä itseensä oli 31 % vastaajista.
- Tytöistä ainoastaan 58 % oli tyytyväisiä omaan elämäänsä

14–17-vuotiaat

Zekkipro-kyselyyn vastasi 14–17-vuotiaita nuoria yhteensä 315 henkilöä. Vastaajista poikia oli 131, tyttöjä 154, muunsukupuolisia 13 ja 17 ei halunnut kertoa sukupuoltaan.

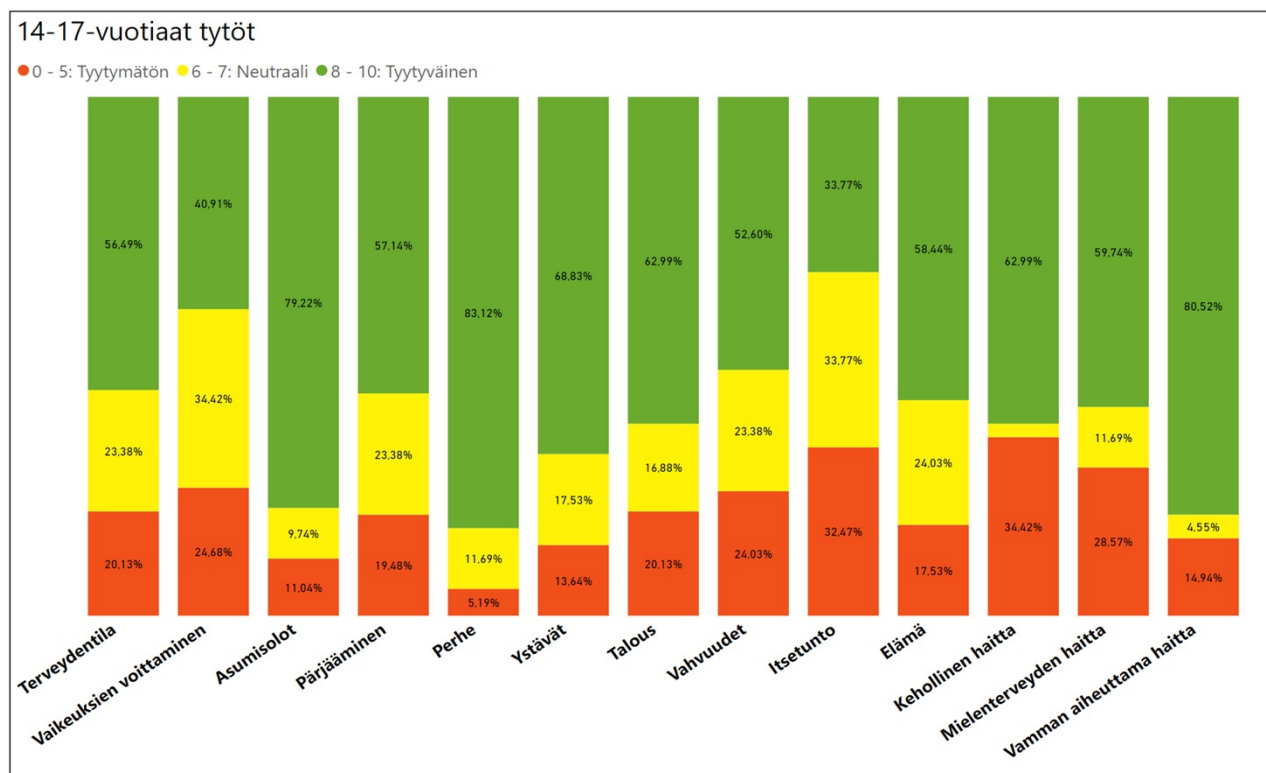

Kaavio 9. 14–17-vuotiaiden poikien tulokset Zekkipro-kyselyyn

14–17-vuotiaiden poikien vastauksista nähdään, että valtaosa vastaajista kokee tyytyväisyyttä muun muassa asumisoloihin, perheeseen, ystäviin sekä elämään yleisesti. Vastaajista yli 89 % kokee tyytyväisyyttä asumisoloihinsa. Asumistilanne vaikuttaa monella tavalla hyvinvointiin. Hyvinvointia edistää, kun koti on mieluinen ja sen ilmapiiri hyvä. Asumisympäristön viihtyisyys ja turvallisuus edistävät koettua hyvinvointia. Asumisolosten tyytyväisyydessä on havaittavissa sukupuolten välisiä eroja, sillä tytöistä tyytyväisiä asumisoloihin on 79 % vastaajista.

Pojista 87,79 % kokee tyytyväisyyttä omaan perheeseen ja läheisiin. Myös tytöistä 83,12 % on tyytyväisiä perheeseen ja läheisiinsä. Voidaksemme hyvin, on tärkeää, että tulemme kohdatuksi, nähdyksi ja kuulluksi sellaisina kuin olemme. Perhe ja läheiset luovat turvaa ja on tärkeää, että meillä on ympärillämme ihmisiä, joiden kanssa voimme jakaa asioita ja kokea yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Itsetuntoon liittyvässä kysymyksessä on havaittavissa sukupuolten välisiä eroja. Pojista noin 70 % on tyytyväisiä omaan itsetuntoonsa, kun puolestaan tytöistä tyytyväisiä on ainoastaan 33,77 %. Pojista tyytymättömiä itsetuntoonsa on 16 % ja tytöistä 32 %. Hyvinvointia lisää, kun kokee itsensä hyväksi ja arvokkaaksi sellaisena kuin on. Hyvä itsetunto auttaa selviämään myös vaikeuksien keskellä.

Kaavio 10. 14–17-vuotiaiden tyttöjen tulokset Zekkipro-kyselyyn

Eroavaisuuksia oli myös havaittavissa vaikeuksien voittamisen kokemuksessa. Pojista 71,76 % oli tyytyväisiä omaan kykyyn voittaa elämässä eteen tulevia haasteita. Puolestaan tytöistä tyytyväisiä omaan resilienssiin oli 40,91 % vastaajista. Pojista tyytymättömiä oli 11,45 % ja tytöistä 24,68 %.

Zekkipro-kyselyssä kartoitettiin myös 14–17-vuotiailta, haittaako joku pitkäaikainen kehon sairaus tai oire elämäsi tai päivittäisiä tekemisiäsi. Pojista 72,52 % koki tyytyväisyyttä kysymykseen, eikä kokenut omaavansa haittaa tai pitkäaikaista kehon sairautta. Tytöistä tyytyväisiä oli 62,99 %. Tyytymättömyyttä aiheeseen pojista koki 21,37 % ja tytöistä 34,42 %. Myös mielenterveyden haitoissa oli nähtävillä sukupuolten välisiä eroja. Pojista noin 78 % koki, ettei heillä ole pitkäaikaisia mielen sairauksia tai oireita, jotka häiritsevät elämää tai päivittäistä tekemistä. Tytöistä vastaavasti 59,74 % koki samoin. Pojista 16,79 % koki omaavansa joitain pitkäaikaisia mielen sairauksia tai oireita, jotka vaikuttavat elämään, tytöistä vastaavasti koki 28,57 %.

	Terveys-tila	Vaikeuksien voittaminen	asumis-olot	Pärjääminen	Perhe	Ystävät	Talous	Vahvuudet	Itsetunto	Elämä	mielenterveys
YKA	7,7	7,2	8,7	7,7	8,9	8,1	7,7	8,7	7,7	8,1	8,4
Pohde	7,5	7,2	8,6	7,5	8,8	7,9	7,6	8,6	7,7	8,0	8,2

Kaavio 11. Keskiarvotulokset Ylivieskan ja Pohteen kuntien osalta.

yhteenveto huomioista 14–17-vuotiaiden keskuudessa

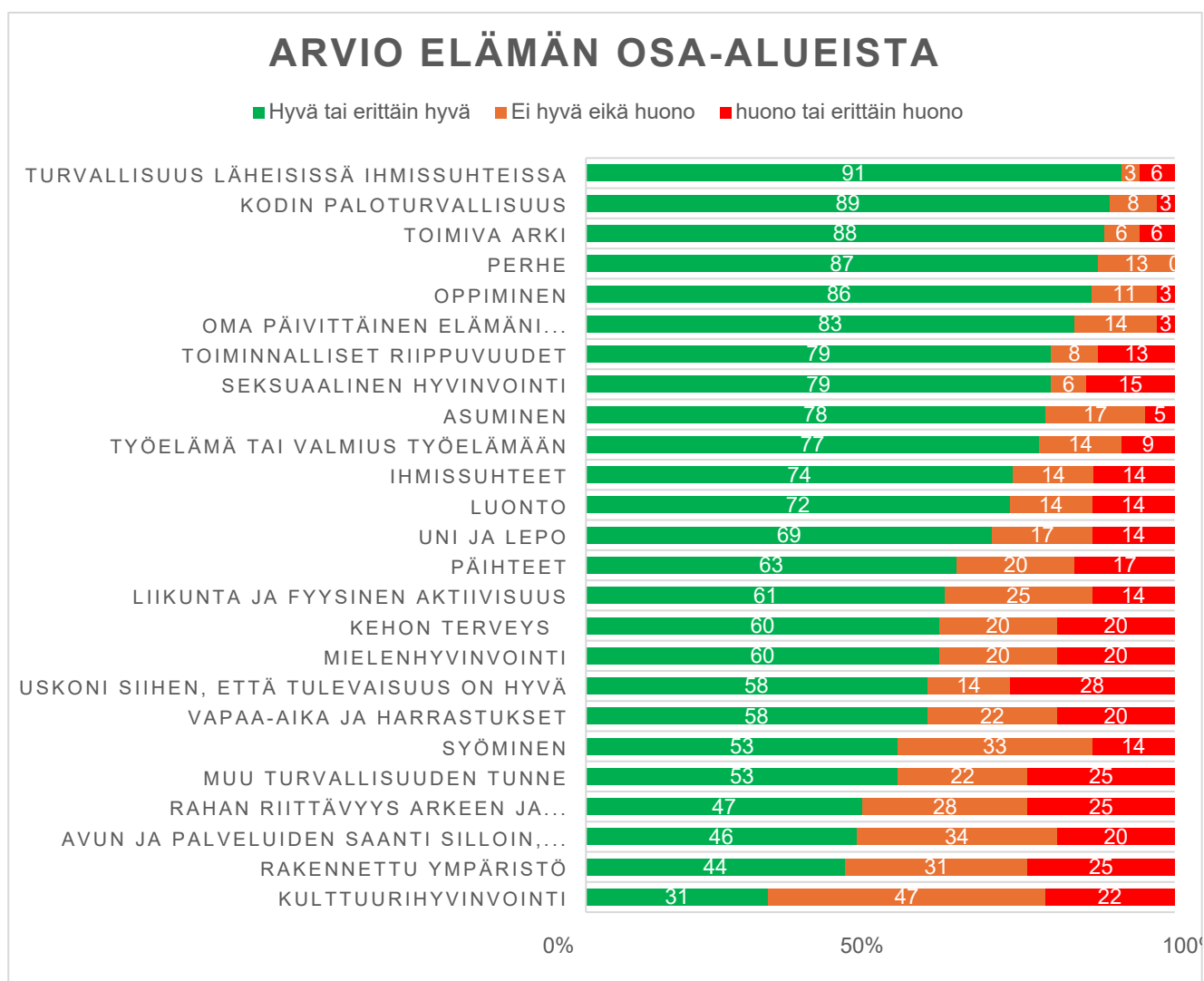
- Suurin osa kokee tyytyväisyyttä omaan asumisoloihin
- Suurin osa kokee tyytyväisyyttä omaan perheeseen ja läheisiin
- Valtaosa vastaajista kokee, että heillä on riittävä määrä luotettavia ystäviä
- Tytöistä ainoastaan 33 % kokee tyytyväisyyttä omaan itsetuntoonsa
- Tytöistä ainoastaan 41 % koki tyytyväisyyttä omaan kykyyn voittaa elämässä tulevia haasteita
- Tytöt kokevat enemmän tyytymättömyyttä kehollisiin- sekä mielenterveydellisiin haittoihin
- Pojista noin 17 % ja tytöistä 28 % koki jotain pitkäaikaista mielen sairautta tai oiretta, joka vaikuttaa häiritsevästi elämään tai päivittäiseen tekemiseen.

Työikäiset

Ylivieskan kaupunki toteutti yhdessä Pohteen ja muiden Pohjois-Pohjanmaan kuntien kanssa Minun arkeni ja elämäni (MAE) kyselyn. Kysely toteutettiin syys-lokakuun aikana 2024. Ylivieskassa vastaajia oli yhteensä 532 henkilöä. Kyselyn tarkoituksena on saada luotua kokonaiskuva vastaajien hyvinvoinnin eri osa-alueista. Kyselyssä pyrittiin selvittämään, mihin hyvinvoinnin osa-alueisiin vastaajat ovat erityisen tyytyväisiä, tyytymättömiä ja mihin toivottiin erityisesti muutosta. Vastaajat jaetaan kolmeen eri ikäryhmään, nuoret työikäiset (18 v-29 v), työikäiset sekä ikäihmiset.

Nuoret työikäiset

Nuoria työikäisiä vastasi MAE-kyselyyn yhteensä 36 henkilöä. Vastaajat arvoivat kyselyssä muun muassa tyytyväisyyttä sekä tyytymättömyyttä eri elämän osa-alueisiin, sekä nostivat

Kaavio 11. Nuorten työikäisten arvio eri elämän osa-alueista

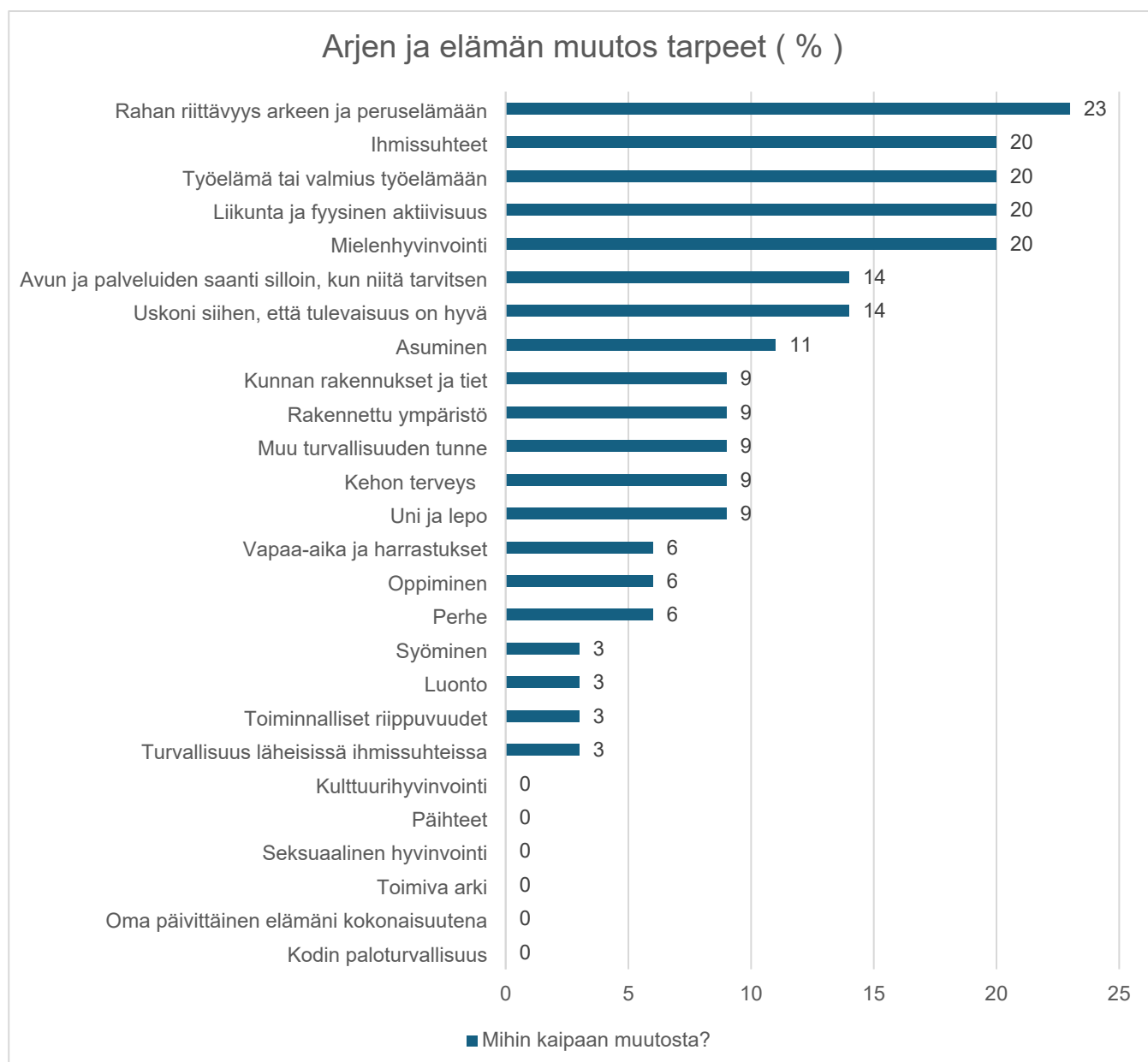
esille eri osa-alueita, joihin toivoisivat eniten muutoksia. Nuorten työikäisten osalta eniten tyytyväisyyttä koettiin turvallisuudessa läheisissä ihmisissä. Vastaajista 91 % koki aihealueen hyvänä tai erittäin hyvänä.

Läheisellä ihmissuhteella tarkoitettiin kyselyssä parisuhdetta, perhettä tai läheisiä sukulaisia. Turvallisessa lähisuhteessa ei ole minkäänlaista henkistä tai fyysistä väkivaltaa. Tyytyväisyyttä oli myös nähtävissä kodin paloturvallisuudessa, jonka vastaajista 89 % koki hyvänä tai erittäin hyvänä. Myös toimiva arki, perhe sekä kyky oppia uutta koettiin hyvänä tai erittäin hyvänä valtaosan vastaajien toimesta. Toimivalla arjella tarkoitettiin kykyä selvittää asioita, jotka kuuluvat jokapäiväiseen elämään.

Kaavio 12. Nuorten työikäisten arvio tyytymättömyydestä eri elämän osa-alueista

Kyselyssä kartoitettiin myös eri elämän osa-alueita, missä vastaajat kokivat eniten tyytymättömyyttä. Nuorten aikuisten osalta eniten tyytymättömyyttä oli vastausten mukaan muun muassa rakennettua ympäristö kohtaan (25 %), muu turvallisuuden tunnetta kohtaan (25 %) sekä rahan riittävyydessä arkeen ja peruselämään (25 %). Rakennetulla ympäristöllä tarkoitettiin muun muassa kunnan rakennukset sekä teiden ylläpito. Muun turvallisuuden tunteella tarkoitettiin kyselyssä esimerkiksi asuinympäristön sekä maailmantilanteen turvallisuutta. Tyytymättömyyttä koettiin myös kulttuurihyvinvointiin (22 %), siihen kuinka vastaaja käy teatterissa, konserteissa tai harrastaa itse kulttuuria tai taidetta. Lisäksi tyytymättömyyttä nähtiin avun ja palveluiden saamisessa silloin kun on tarve (20 %), vapaa-aikaan ja harrastuksiin (20 %), kehon terveyteen (20 %) sekä mielenhyvinvointiin (20 %).

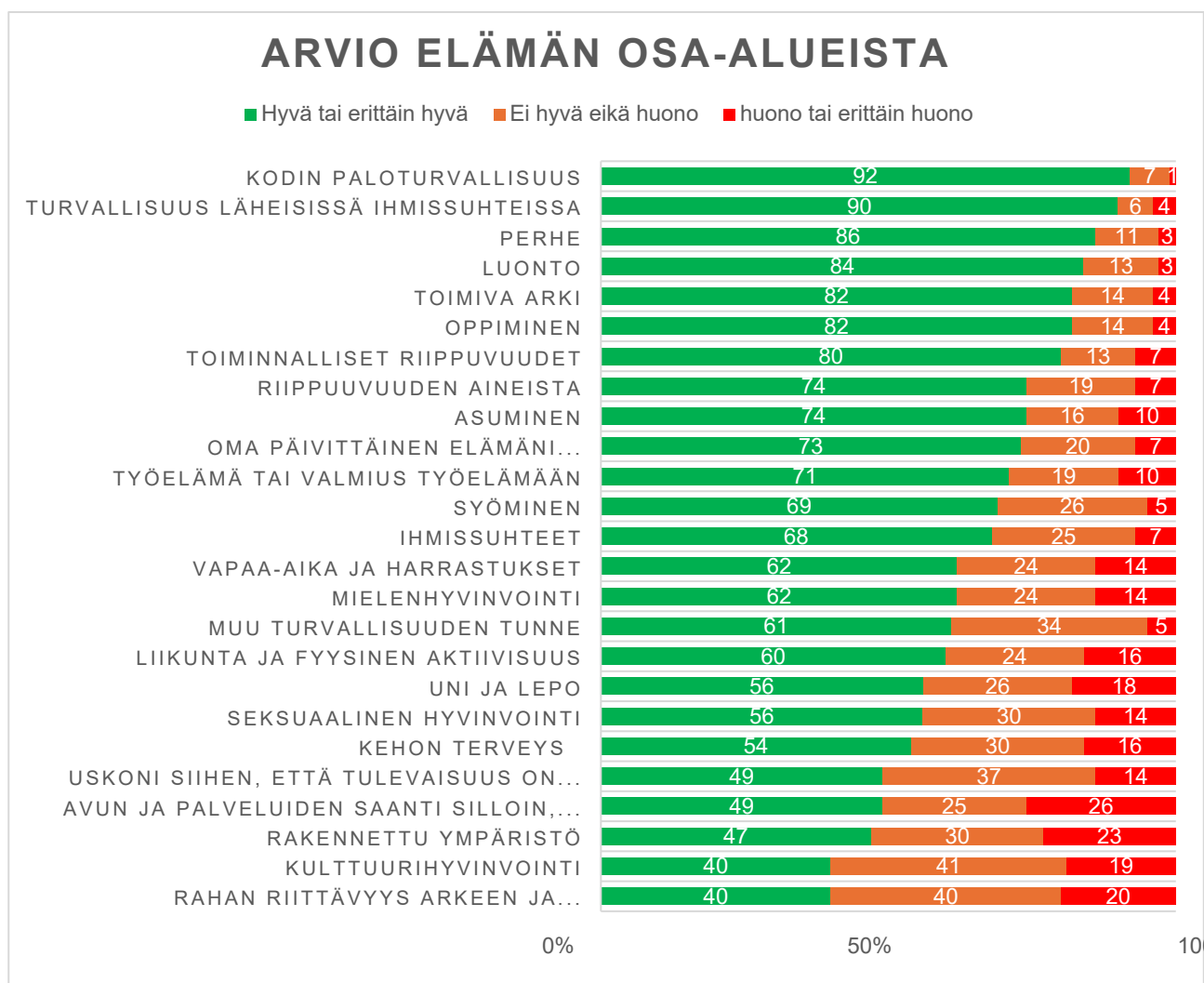

Kaavio 13. Nuorten työikäisten elämän osa-alueet, joihin he kaipaavat eniten muutoksia.

Nuoret työikäiset kaipaavat eniten muutosta vastausten mukaan rahan riittävyyteen arjessa ja peruselämässä. Muutoksia kaivataan myös ihmissuhteisiin, työelämään tai valmiuksiin työelämässä, liikuntaan ja fyysiseen aktiivisuuteen sekä mielenhyvinvointiin. Puolestaan vähiten muutoksia kaivataan kodin paloturvallisuuteen, oman päivittäiseen elämään kokonaisuutena, toimivaan arkeen, seksuaaliseen hyvinvointiin, päihteisiin sekä kulttuurihyvinvointiin.

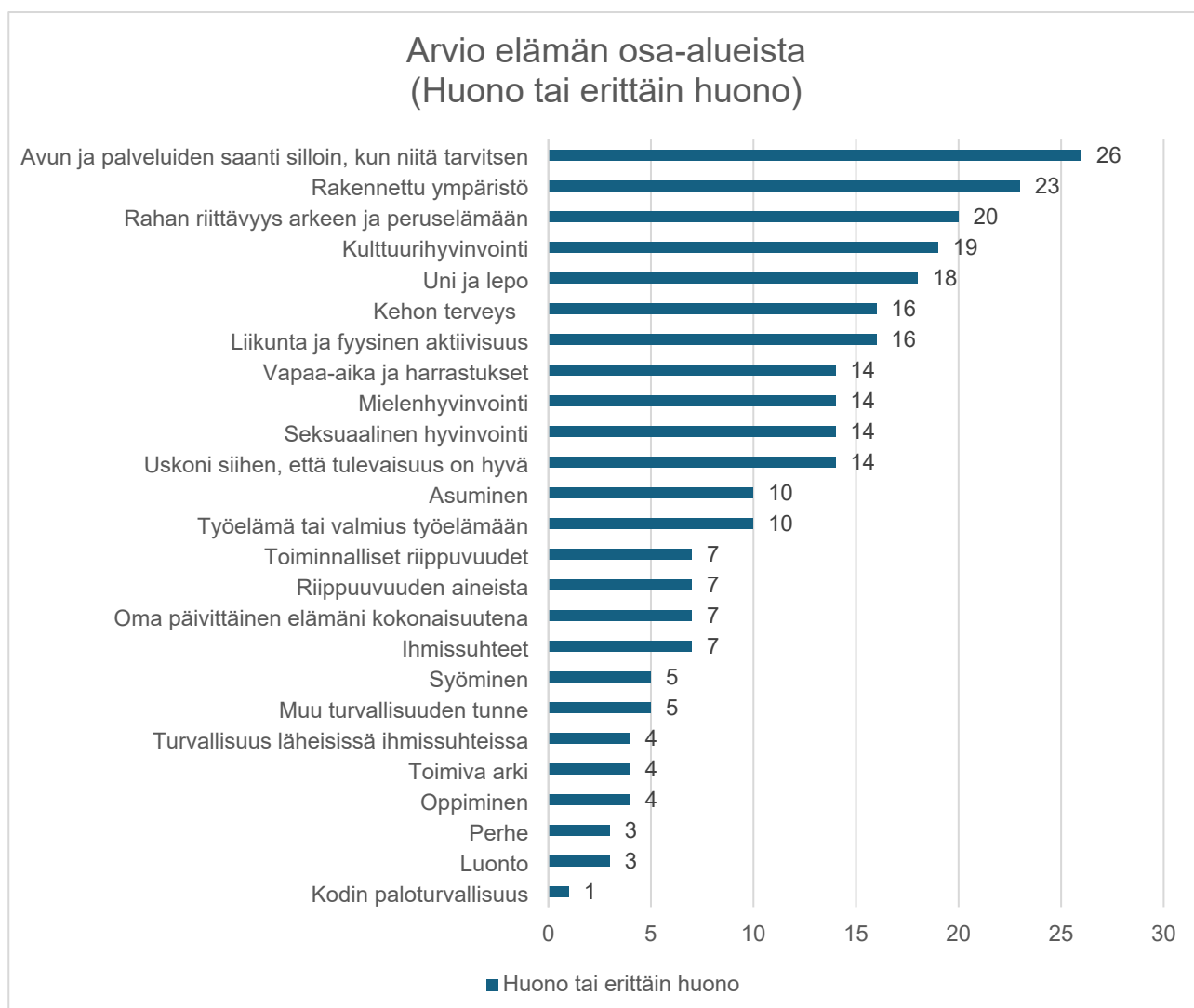
Työikäiset

Työikäisten osalta vastaajia minun arkeni ja elämäni-kyselyyn oli 275 henkilöä. Vastaajista naisia oli 211 ja miehiä 64 henkilöä. Työikäiset vastasivat samaan kyselyyn kuin nuoret työikäiset.

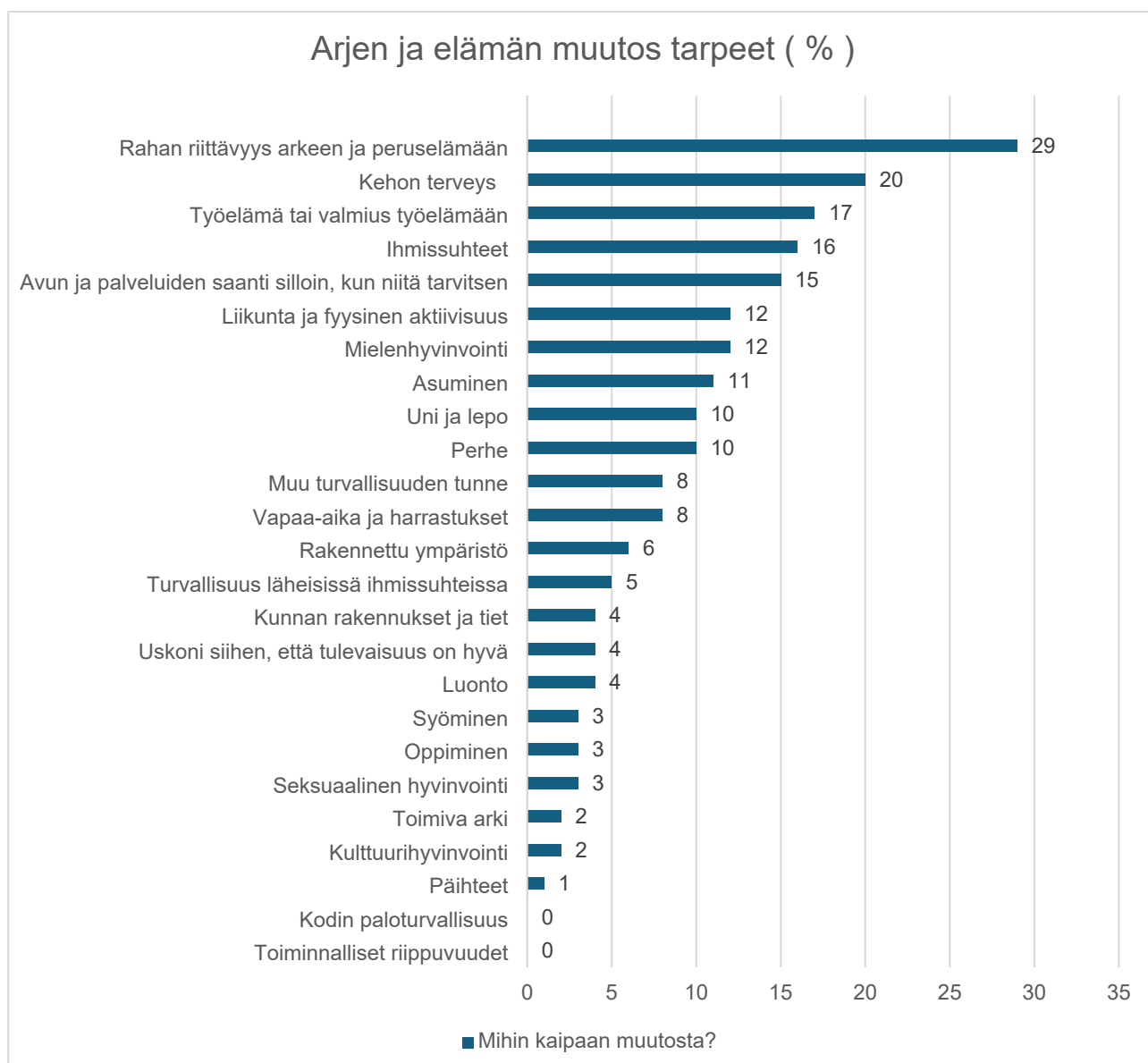
Kaavio 14. Työikäisten arvio elämän eri osa-alueista

Työikäisistä valtaosa vastaajista koki tyytyväisyyttä kodin paloturvallisuuteen sekä turvallisuuden tunteeseen läheisissä ihmissuhteissa. Vahvaa tyytyväisyyttä oli myös havaittavissa perheeseen, luontoon, arjen toimivuuteen sekä kykyyn oppia ja omaksua uusia asioita. Myös erilaisten riippuvuuksien osalta, suurin osa vastaajista koki tyytyväisyyttä elämäntilanteeseen, eikä huolta sen suhteen ollut herännyt. Myös valta osa vastaajista koki tyytyväisyyttä asumiseen liittyvissä asioissa sekä oman päivittäisen elämän kokonaisuuteen.

Kaavio 15. Työikäisten arvio tyytymättömyydestä eri elämän osa-alueista

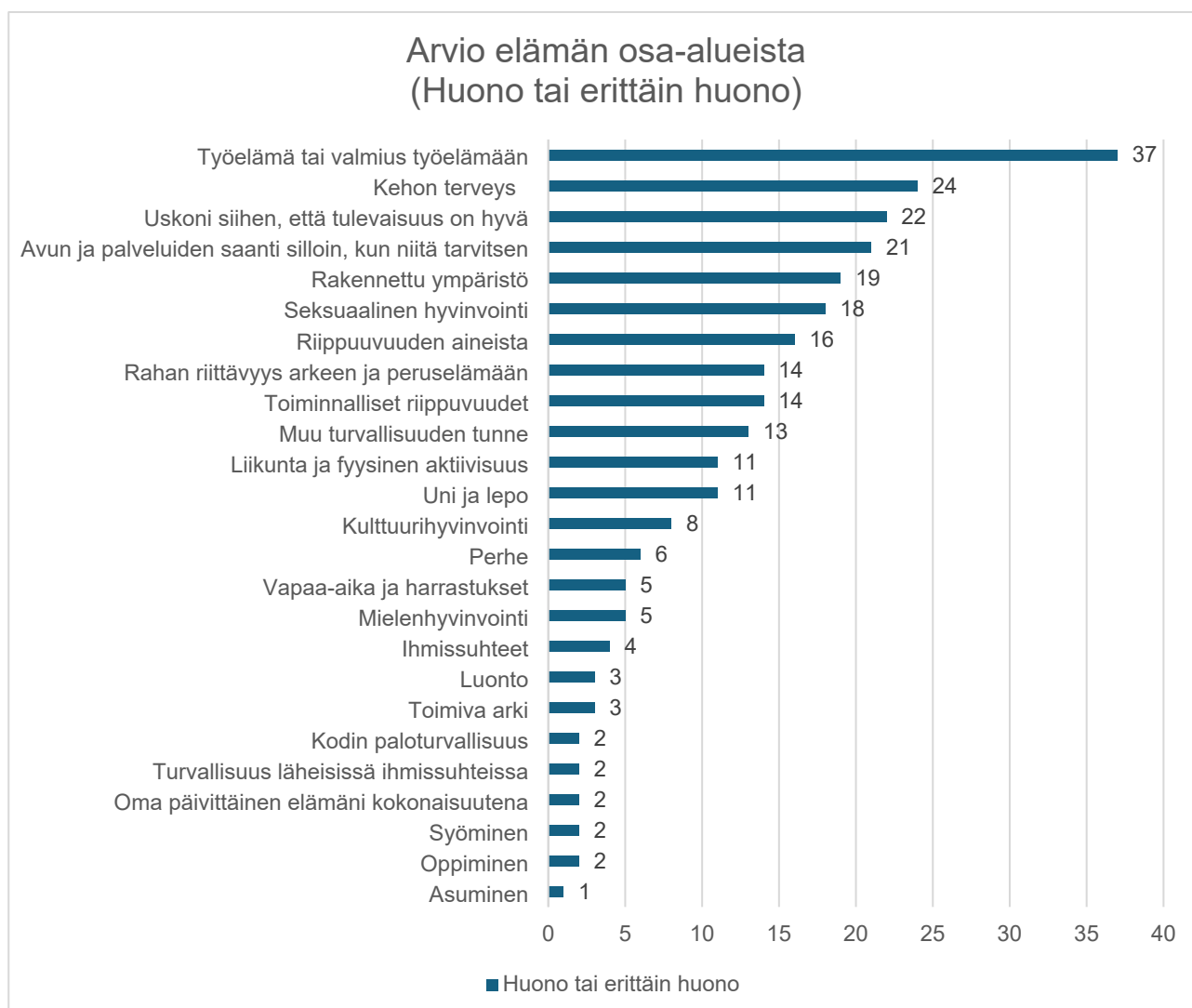
Työikäisten osalta eniten tyytymättömyyttä koettiin avun ja palveluiden saantiin silloin, kun niitä tarvitsee. Samoin tyytymättömyyttä vastausten perusteella koettiin rakennetussa ympäristössä, rahan riittävydessä arkeen ja peruselämään sekä kulttuurihyvinvointiin. Kehon terveyteen, sekä liikunta ja fyysisen aktiivisuuden määrään 16 % vastaajista koki olevan huono tai erittäin huono tilanne. Huonona tai erittäin huonona vastaajista 14 % piti myös elämän osa-alueista vapaa-aikaa ja harrastuksia, mielenhyvinvointia, seksuaalista hyvinvointia sekä uskoa siihen, että tulevaisuus on hyvä.

Kaavio 16. Työikäisten elämän osa-alueet, joihin he kaipaavat eniten muutoksia.

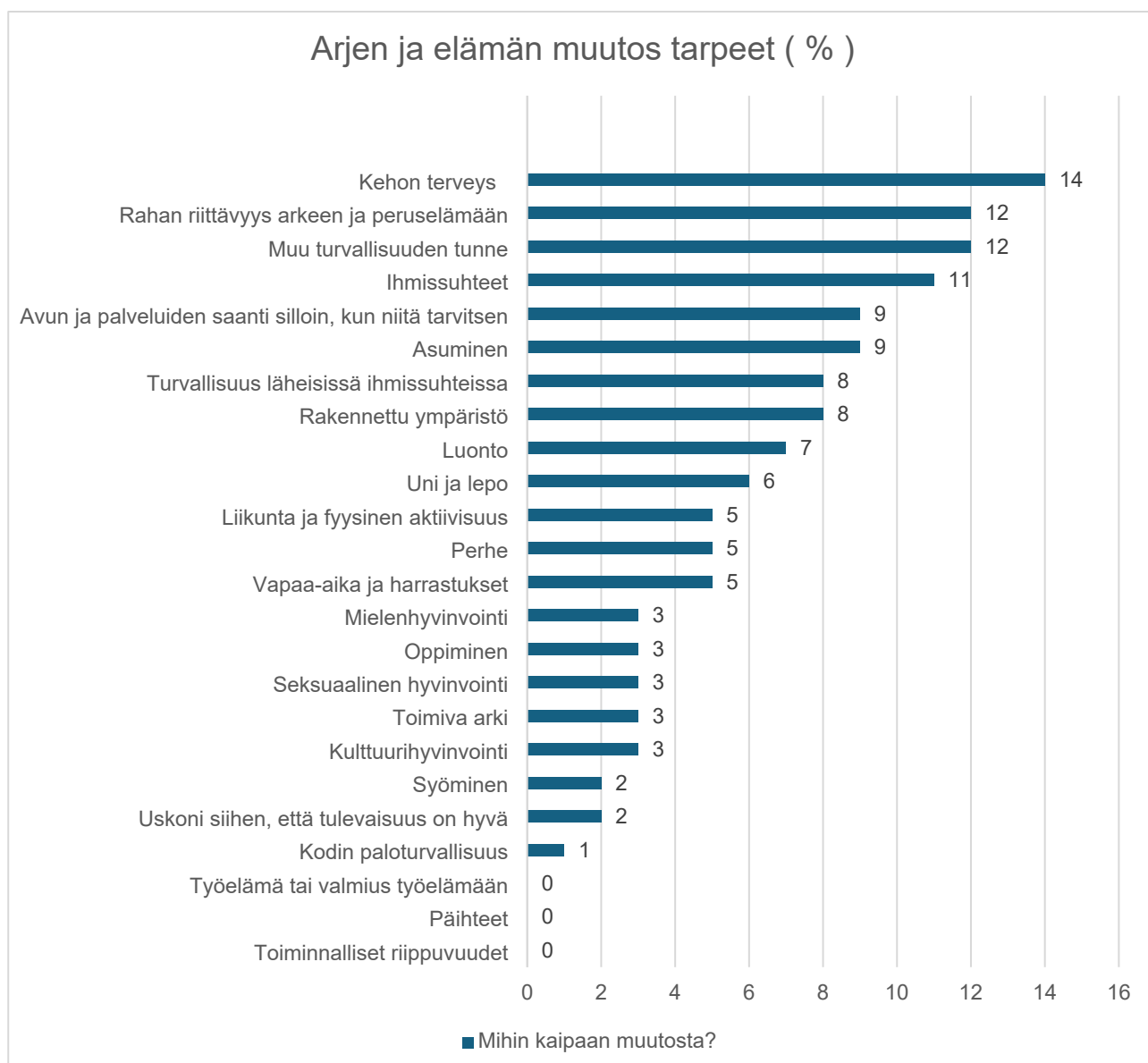
Kyselyssä pyrittiin myös selvittämään, mihin elämän osa-alueisiin vastaajat kaipaaisivat eniten muutoksia. Työikäisistä vastaajista eniten muutos tarvetta koettiin rahan riittävyydessä arkeen ja peruselämään. Muutosta kaivattiin myös kehon terveyteen, työelämään tai valmiuksiin liittyen työelämään, ihmissuhteisiin sekä avun ja palveluiden saantiin silloin, kun niitä tarvitsee. Vastaajista 12 % koki myös kaipaavansa muutosta liikuntaan ja fyysiseen aktiivisuuteen elämässään sekä mielenhyvinvointiin.

Ikäihmiset

Kaavio 18. Ikäihmisten arvio tyytymättömyydestä eri elämän osa-alueista

Vastanneista ikäihmisistä eniten vastausten perusteella heikoimmaksi elämän osa-alueeksi arviotiin työelämä tai valmiuksiin suoriutua työelämässä. 24 % vastaajista koki kehon terveyden huonoksi tai erittäin huonoksi. Myös tyytymättömyyttä vastausten perusteella oli nähtävissä uskoon siihen, että tulevaisuus on hyvä, avun ja palveluiden saanti silloin, kun niitä tarvitaan sekä rakennettuun ympäristöön. Vähiten tyytymättömyyttä vastausten perusteella koettiin asumiseen liittyvissä asioissa, kykyyn oppia uusia asioita, syömiseen sekä oman päivittäisen elämän kokonaisuuteen.

Kaavio 19. Ikäihmisten elämän osa-alueet, joihin he kaipaavat eniten muutoksia.

Vastanneista ikäihmisistä eniten muutosta kaivattiin kehonterveyteen, rahan riittävyyteen arkeen ja peruselämään. Muutosta kaivattiin myös muuhun turvallisuuden tunteeseen. Kyselyssä muulla turvallisuuden tunteella tarkoitettiin esimerkiksi asuinympäristön ja maailmantilanteen turvallisuutta. Muutos tarpeita tunnistettiin myös ihmissuhteissa sekä avun ja palveluiden saamisessa silloin, kun niitä tarvitsee. Myös asumiseen kaivattiin muutoksia, joskin valtaosa vastaajista koki tyytyväisyyttä vastaavaan elämän osa-alueeseen.

Yhteenveto hyvinvoinnin tilasta

Ylivieskan väestön hyvinvointia tarkasteltiin eri ikäryhmien näkökulmasta laajassa hyvinvointikertomuksessa. Tarkastelu perustuu sekä tilastoihin että kyselytutkimuksiin, kuten kouluterveyskyselyihin, Zekkipro- ja MAE-kyselyihin. Kokonaisuutena hyvinvoinnissa on nähtävissä sekä myönteisiä kehitysaskelaita että huolta herättäviä ilmiöitä.

Lapset ja nuoret

Nuorimpien, 7–9-vuotiaiden, joukossa tyytyväisyys omaan elämään on korkeaa. Valtaosa kokee olonsa turvalliseksi, viihtyy kotona ja koulumatkat sujuvat hyvin. Myös ystävyssuhteisiin ollaan tyytyväisiä. Huolta herättää kuitenkin se, että vain alle 38 % jaksaa herätä hyvin kouluun, ja noin 44 % ei ole tyytyväisiä aamu- ja iltatoimiensa sujuvuuteen. Pojat kokivat enemmän tyytymättömyyttä harrastusmahdollisuuksiin kuin tytöt.

10–13-vuotiaiden keskuudessa tyytyväisyys moniin elämänalueisiin laski. Kotona ja kavereiden kanssa viihdyttiin edelleen hyvin, mutta kouluviihtyvyys oli heikkoa ja vain alle puolet koki jaksavansa hyvin ponnistella vaikeuksien voittamiseksi. Tyttöillä nousi esiin enemmän tyytymättömyyttä itsetuntoon ja yleiseen elämänlaatuun kuin pojilla.

14–17-vuotiaat nuoret kokivat yleisesti tyytyväisyyttä perheeseen, ystäviin ja asumisoloihin. Kuitenkin sukupuolten välillä oli merkittäviä eroja: tytöistä vain noin kolmasosa oli tyytyväisiä itsetuntoonsa ja omaan kykyynsä selviytyä haasteista. Lisäksi tytöillä korostui tyytymättömyys terveyteen ja mielenterveyteen — lähes kolmasosa koki pitkäaikaista psyykkistä oireilua tai sairautta.

Työikäiset

Nuorista työikäisistä (18–29 v) suurin osa koki tyytyväisyyttä läheisiin ihmissuhteisiin, arjen hallintaan ja kodin turvallisuuteen. Eniten tyytymättömyyttä ilmeni taloudellisessa tilanteessa, rakennetussa ympäristössä ja palveluiden saavutettavuudessa. Muutostoiveita kohdistui rahan riittävyyteen, työelämävalmiuksiin, liikuntaan ja mielenterveyteen.

Vanhemmat työikäiset (30–64 v) kokivat hyvinvointia monella osa-alueella, mutta erityisesti mielenterveysperusteisten sairauspäivärahakäyttäjien määrän kasvu sekä yksinasuvien lisääntyminen herättävät huolta. Työllisyystilanteessa oli havaittavissa positiivista kehitystä, mutta edelleen rakennetyöttömyys on haaste erityisesti vaikeasti työllistyvien osalta.

Työikäisillä (30–64 v) yleisin muutostarve kohdistui rahan riittävyyteen arjessa ja peruselämässä, jonka nosti esiin 29 % vastaajista. Tämä korostaa taloudellisen turvan merkitystä ja sitä, kuinka suuri osa kokee nykyisen taloudellisen tilanteensa riittämättömäksi.

Toiseksi eniten muutosta kaivattiin kehon terveyteen (20 %) sekä työelämään tai valmiuteen työelämään (17 %). Näiden jälkeen merkittäviä osa-alueita olivat myös ihmissuhteet (16 %) sekä avun ja palveluiden saatavuus silloin, kun niitä tarvitaan (15 %).

Myös liikunta ja fyysinen aktiivisuus sekä mielenterveys ja hyvinvointi nousivat esiin molempien saadessa 12 % maininnoista. Tämä osoittaa, että sekä fyysinen että psyykinen hyvinvointi ovat monelle työikäiselle kehittämisen kohteita. Yhteenvetona voidaan todeta, että työikäisten muutostarpeet painottuvat selvästi taloudelliseen pärjäämiseen, terveyteen, työllisyyteen ja ihmissuhteisiin.

Ikäihmiset

Ikäihmiset (65+) kokivat pääosin tyytyväisyyttä arjen sujuvuuteen, sosiaalisiin suhteisiin ja kotona pärjäämiseen. Kaatumisiin liittyvät hoitojaksot ja lonkkamurtumat ovat vähentyneet, ja senioritoiminta on aktiivista ja monipuolista. Haasteina korostuvat väestön ikääntyminen ja huoltosuhteen heikkeneminen. Myös yksinäisyys voi korostua — yksinasuvien osuus 75 vuotta täyttäneistä on korkea (n. 44 %).

Minun arkeni ja elämäni -kyselyn perusteella, kehon terveys nousi esiin keskeisimpänä muutostarpeena: 14 % vastaajista ilmoitti kaipaavansa siihen muutosta. Toiseksi tärkeimpinä teemoina nähtiin rahan riittävyys arjessa ja peruselämässä (12 %) sekä yleinen turvallisuuden tunne (12 %). Näistä ilmenee, että sekä fyysinen hyvinvointi että taloudellinen ja henkinen turvallisuus ovat ikäihmisille merkittäviä huolenaiheita.

Ihmissuhteet (11 %) sekä avun ja palveluiden saatavuus tarvittaessa (9 %) olivat myös keskeisiä elämäntekijöitä, joihin toivottiin parannuksia. Myös asuminen (9 %), turvallisuus läheisissä ihmissuhteissa (8 %) ja rakennettu ympäristö (8 %) saivat mainintoja. Nämä havainnot korostavat tarvetta turvalliselle, toimivalle ja sosiaalisesti rikkaalle asuinympäristölle.

Ikäihmisillä muutostarpeet painottuvat erityisesti terveyteen, taloudelliseen turvallisuuteen, sosiaalisiin suhteisiin ja asumisen laatuun. Tulokset osoittavat, että arjessa selviytyminen, fyysinen kunto sekä turvallinen, sosiaalinen ja palveluiltaan saavutettava ympäristö ovat ikäihmisten hyvinvoinnin kannalta keskeisiä kehittämiskohteita.

Ennaltaehkäisevä päihdetyö

Päihteiden käyttö nuorten keskuudessa on pääosin laskussa, erityisesti alkoholin ja tupakkatuotteiden osalta. Kannabiksen ja nuuskan käyttö on kuitenkin edelleen nousussa, erityisesti tyttöjen keskuudessa. Positiivista kehitystä näkyy raittiuden lisääntymisessä. Ehkäisevää päihdetyötä tehdään kouluissa yhteistyössä Pohteen kanssa. Päihdeohjelma on laadittu myös kaupungin työntekijöitä varten. Ylivieska on käynnistänyt Savuton kunta -prosessin, joka tähtää savuttomuuden saavuttamiseen vuoden 2025 aikana.

Hyvinvoinnin edistämisen suunnitelma 2025–2028

Hyvinvoinnin edistämisen suunnitelma on kunnan strateginen asiakirja, jonka tarkoituksena on ohjata ja tukea kuntalaisten terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämistä sekä ennaltaehkäistä ongelmia. Suunnitelma perustuu ajankohtaiseen tietoon kuntalaisten hyvinvoinnin tilasta ja tarpeista, ja sen pohjalta määritellään tavoitteet sekä toimenpiteet hyvinvoinnin vahvistamiseksi.

Suunnitelma tukee kunnan eri toimialojen välistä yhteistyötä, tehostaa resurssien kohdentamista ja toimii osana kunnan hyvinvointijohtamista. Se edistää tavoitteellista ja vaikuttavaa toimintaa sekä vahvistaa yhdenvertaisuutta ja hyvinvointieroja kaventavaa työtä. Suunnitelman toteutumista seurataan ja arvioidaan säännöllisesti osana kunnan strategista johtamista. Suunnitelma on lakisääteinen osa kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä (mm. kuntalaki ja terveydenhuoltolaki). Se on myös osa laajempaa hyvinvointijohtamista kunnassa.

Ylivieskan hyvinvoinnin edistämisen suunnitelma tullaan laatimaan syksyn 2025 aikana. Hyvinvoinnin edistämisen suunnitelman pohjana tulee toimimaan tämän laajan hyvinvointikertomuksen sisältämä tietopohja. Hyvinvoinnin edistämisen suunnitelman laatimisesta vastaa kaupungin hyte-työryhmä. Osana hyvinvoinnin edistämisen suunnitelmaa luodaan Ylivieskan kaupungin ehkäisevän päihdetyön ohjelma.